

13. Új kihívások, új törvények: a gyűlölet-bűncselekmények és a cyberbullying szabályozása Írországban

HORVÁTH ATTILA

1. A gyűlöletbeszéd és a gyűlölet-bűncselekmények jogi dimenziói

1.1. Az 1989-es gyűlölettvény és a kritikája

Írországban meglehetősen rég, 1989 óta létezik külön törvény a gyűlöletre uszítás tilalmáról,¹ amelynek hatálya nem pusztán a szűk értelemben vett gyűlöletbeszédre terjed ki. Az elfogadáskor kimondottan progresszívnek tartott,² egyes vélemények szerint a korát megelőző³ Gybcstv. megalkotását egyrészt a nemzetközi kötelezett-

1 *Prohibition of Incitement To Hatred Act, 1989 (Number 19 of 1989)* (a továbbiakban: Gybcstv.). Itt kell megjegyezni, hogy Írországban nincs egy egységes, az általános részt és az egyes bűncselekményeket is tartalmazó büntető törvénykönyv. Ehelyett különböző törvények és bírósági döntések együttese képezi az anyagi büntetőjog alapját.

2 Schweppe–Haynes–Carr, 2014, 17. o. (30. lábjegyzet)

3 Schweppe–Walsh, 2008, 56. o.

Dr. Horváth Attila PhD

vezető kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

egyetemi docens, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar,
Alkotmányjogi és Összehasonlító Közjogi Tanszék

ORCID: 0000-0001-5719-5388

Horváth, A. (2023) 'Új kihívások, új törvények: a gyűlölet-bűncselekmények és a cyberbullying szabályozása Írországban' in Nagy, Z. (szerk.) *Az összehasonlító jog eszközeivel a gyűlölet ellen. Az online gyűlöletbeszéd, zaklatás és megfélemlítés nemzetközi szabályozása*, 337–372. o. Budapest: Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

https://doi.org/10.47079/2023.nz.gyuloletbeszed.10_13

segek – mindenekelőtt a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (PPJNE), valamint az 1965-ös, a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről elfogadott nemzetközi egyezmény – indokolták, másrészt közmegegyezés volt abban, hogy a nemzetközi kötelezettségektől függetlenül is szükség van egy hazai törvényre, elsősorban a rasszista indíttatású uszítások elleni fellépés érdekében.⁴

A bűncselekmény elkövetési magatartása alapesetben a következő:

- a) írásos anyagok közzététele vagy terjesztése;
- b) szóhasználat, viselkedés vagy írásos anyagok megjelenítése magánlakáson kívül bárhol, vagy magánlakáson belül úgy, hogy a szavakat, a viselkedést vagy anyagot a lakáson kívüli személyek is hallják vagy látják;
- c) képek vagy hangfelvételek terjesztése, megjelenítése vagy lejátszása.⁵

Amennyiben az írásos anyag, a szóhasználat, a viselkedés, a képek vagy a hangok fenyegetők, gyalázkodóak vagy sértők (*threatening, abusive or insulting*), és szándékosan vagy – a körülményekre tekintettel – valószínűsíthetően gyűlöletet szítanak.⁶ A gyűlölet (*hatred*) a törvény értelmében az államon belüli vagy kívüli embercsoportok ellen irányuló, a rasszon, bőrszínen, nemzetiségen, valláson, etnikai vagy nemzeti származáson vagy szexuális orientáción alapuló gyűlölet.⁷

Mentesül ugyanakkor a büntetőjogi felelősség alól a vádlott, amennyiben nem állapítható meg, hogy szándékában állt gyűlöletet szítani, és bizonyítja, hogy nem volt tisztában az érintett anyag vagy felvétel tartalmával, és nem gyanította, és nem is volt oka gyanítani, hogy az anyag vagy a felvétel fenyegető, gyalázkodó vagy sértő.⁸ A büntetőjogi felelősség akkor sem állapítható meg, ha a vádlott a cselekménye elkövetésekor egy

4 Cowhey, 2006, 35. o.

5 Itt jegyzendő meg, hogy a Gybcstv. elfogadásakor értelemszerűen nem merült fel az online média szabályozása, azonban az Igazságügyi Minisztérium 2019-es, a Gybcstv. felülvizsgálatával kapcsolatban nyilvános konzultációt kezdeményező anyaga kiemeli, hogy az elkövetési magatartás egyes elemei (különösen a „sugároz”, a „közzétesz”, a „rögzít” és a „terjeszt”) kellően inkluzívan vannak megfogalmazva ahhoz, hogy a törvényt az online médiára (beleértve a közösségi médiát) is alkalmazni lehessen (Department of Justice and Equality, 2019, 5. o.).

6 Gybcstv. 2. cikk (1) bekezdés. A tényállás értékelésére lásd: Schweppe–Walsh, 2008, 61–64. o. Megjegyzendő, hogy a törvényalkotási eljárás során felmerült, hogy a gúnyolódó (*ridicule*) és a lenéző (*contempt*) anyagok is büntethetőek legyenek, azonban az igazságügyi miniszter ezt a véleménynyilvánítás szabadsága aránytalan korlátozásának tartotta (Schweppe–Walsh, 2008, 59. o.).

7 Gybcstv. 1. cikk (1) bekezdés 3. pont. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy magát a *gyűlölet* kifejezést nem definiálja a törvény, amire a törvény kritikusai is felhívták a figyelmet (pl. Cowhey, 2006, 40. o.; Schweppe–Walsh, 2008, 60. o.)

8 Gybcstv. 2. cikk (2) bekezdés (a) pont

magánlakásban tartózkodott, és megalapozottan feltételezte, hogy az általa használt szavak, az általa tanúsított viselkedés, valamint az írott anyag nem hallható vagy látható a lakáson kívüliek számára.⁹ Ezen felül a vádlott arra is hivatkozhat, hogy a szavait, a viselkedését vagy az írásos anyagot nem szánta fenyegetőnek, gyalázkodónak vagy sértőnek, és nem volt annak tudatában, hogy ezek fenyegetőek, gyalázkodóak vagy sértőek lehetnek.¹⁰

Egy másik tényállás keretében a törvény nevesíti a sugárzás¹¹ (közvetítés) általi elkövetést.¹² Ebben az esetben

- a) az érintett műsorszolgáltatást nyújtó személyek;
- b) az elkövetési tárgyat (fenyegető, gyalázkodó vagy sértő képeket vagy hangokat) előállító személyek;
- c) a fenyegető, gyalázkodó vagy sértő módon megnyilvánuló személyek

büntetőjogi felelőssége egyaránt megállapítható.¹³

Avádlott az utóbbi tényállás esetén is mentesül a büntetőjogi felelősség alól, amennyiben

- a) bizonyítja, hogy nem volt tudomása, és nem is volt oka gyanítani azt, hogy a műsorban a bűncselekményt megvalósító tartalom van;¹⁴ vagy
- b) bizonyítja, hogy – figyelemmel a sugárzás körülményeire – nem volt elvárható tőle, hogy a bűncselekményt megvalósító tartalmat eltávolítsa a műsorból;¹⁵ vagy
- c) az elkövetési tárgyat előállító személy bizonyítja, hogy nem volt tudomása arról, és nem is volt oka azt gyanítani, hogy a bűncselekményt megvalósító tartalom sugárzásra kerül,¹⁶ vagy hogy olyan körülmények között sugározzák a műsort, hogy az valószínűsíti a gyűlöletkeltést;¹⁷ vagy
- d) a fenyegető, gyalázkodó vagy sértő módon megnyilvánuló személy bizonyítja, hogy nem volt tudomása arról, és nem is volt oka azt gyanítani, hogy a

9 Gybcstv. 2. cikk (2) bekezdés (b) pont (i) alpont. A magánlakás (*private residence*) értelmezésére lásd a 2. cikk (3) bekezdését.

10 Gybcstv. 2. cikk (2) bekezdés (b) pont (ii) alpont

11 A sugárzás (*broadcast*) definíciója: a nagyközönség közvetlen elérésére szánt, vezeték nélkül vagy bármilyen más kommunikációs eszközzel, hanggal, jelzéssel, vizuális képpel vagy jelzéssel együtt történő továbbítás, szórás vagy terjesztés, függetlenül attól, hogy a kommunikációt, hangokat, jeleket vagy képeket ténylegesen fogadják-e vagy sem [Gybcstv. 1. cikk (1) bekezdés 1. pont].

12 Gybcstv. 3. cikk (1) bekezdés

13 Gybcstv. 3. cikk (2) bekezdés. A tényállás értékelésére lásd: Schweppe–Walsh, 2008, 64–66. o.

14 Gybcstv. 3. cikk (3) bekezdés (a) pont

15 Gybcstv. 3. cikk (3) bekezdés (b) pont

16 Gybcstv. 3. cikk (4) bekezdés (a) pont

17 Gybcstv. 3. cikk (4) bekezdés (b) pont

bűncselekményt megvalósító tartalom sugárzásra kerül,¹⁸ vagy hogy olyan körülmények között sugározzák a műsort, hogy az valószínűsíti a gyűlöletkeltést;¹⁹ vagy

e) bizonyítja, hogy nem volt tudomása arról, és nem is volt oka azt gyanítani, hogy a bűncselekményt megvalósító tartalom fenyegető, gyalázkodó vagy sértő.²⁰

A Gybcstv. által szabályozott harmadik tényállás a gyűlöletkeltésre alkalmas anyagok készítésére és birtoklására vonatkozik. Ezt az követi el, aki gyűlöletkeltésre alkalmas

a) írásos anyagot készít vagy birtokol abból a célból, hogy azt maga vagy mások által, akár az országban, akár máshol terjessze, megjelenítse, sugározza vagy egyéb módon közzétegye; vagy

b) hang- vagy képfelvételt készít vagy birtokol abból a célból, hogy azt maga vagy mások által, akár az országban, akár máshol terjessze, bemutassa, lejátssza, sugározza vagy egyéb módon közzétegye.²¹

A büntetőjogi felelősség alóli mentesülésnek ebben az esetben az a feltétele, hogy a vádlott bizonyítsa, hogy nem volt tudomása arról, és nem is volt oka azt gyanítani, hogy az írásos anyag, illetve a hang- és képfelvétel fenyegető, gyalázkodó vagy sértő.²²

A büntetés az ún. sommás eljárások²³ esetén 1270 euróig terjedő pénzbüntetés vagy/és 6 hónapig terjedő szabadságvesztés,²⁴ vádemeléses eljárás esetén pedig 12 700 euróig terjedő pénzbüntetés vagy/és 2 évig terjedő szabadságvesztés.²⁵

Kiemelendő, hogy a Gybcstv. alapján a jogi személyek büntetőjogi felelőssége is megállapítható, amennyiben a törvény hatálya alá tartozó bűncselekményeket szervezettek (*corporate bodies*) követik el, feltéve, hogy megállapítást nyer, hogy a bűncselekményt olyan személy beleegyezésével, hallgatóságos hozzájárulásával vagy súlyos hanyagsága révén követték el, aki a bűncselekmény elkövetésekor a szervezet igazgatója, vezetője, titkára vagy más tisztviselője volt, vagy aki ilyen minőségében járt el. Ilyenkor az előbbi személy(ek) is büntetőjogi felelősségre vonhatóak.²⁶

18 Gybcstv. 3. cikk (5) bekezdés (a) pont

19 Gybcstv. 3. cikk (5) bekezdés (b) pont

20 Gybcstv. 3. cikk (6) bekezdés

21 Gybcstv. 4. cikk (1) bekezdés. A tényállás értékelésére lásd: Schweppe–Walsh, 2008, 66–68. o.

22 Gybcstv. 4. cikk (2) bekezdés

23 Írországban a büntetőeljárásnak – az elkövetett bűncselekmény függvényében – két formája létezik, a sommás (egyszerűsített) (*summary conviction*) és a teljes (vádemeléses) eljárás (*tried on indictment*).

24 Gybcstv. 6. cikk (a) pont

25 Gybcstv. 6. cikk (b) pont

26 Gybcstv. 7. cikk (1) bekezdés

A Gybcstv.-t a 2000-es évektől többirányú kritika érte. Keogh egyenesen „papírtigrisnek” nevezte a törvényt, utalva a jogszabály megkérdőjelezhető hatékonyságára.²⁷ A szerző különösen az alaptényállás: „a körülményekre tekintettel valószínűsíthetően gyűlöletet szítanak” („*having regard to all the circumstances, are likely to stir up hatred*”) fordulatát kifogásolta, ugyanis álláspontja szerint ebből a megfogalmazásból az következik, hogy az elkövetési magatartást az alapján kell minősíteni, hogy *kire irányul* a gyűlöletkeltésre alkalmas közlés.²⁸ Keogh ezt a következő példával világította meg: valószínűtlen, hogy egy rasszista pamflet képes gyűlöletet szítani a becsületes („*right-minded*”) állampolgárok között, azonban tényállásszerű lehet az elkövetés akkor, ha ezt a rasszista pamfletet meggyőződéses rasszisták között terjesztik, hiszen az anyag ilyen közegben már alkalmas a gyűlölet szítására vagy fenntartására. A szerző ezen felül javasolta a „fenyegetőek, gyalázkodóak, sértőek” („*are threatening, abusive or insulting*”) kitétel törlését, ugyanis ezzel a gyűlöletbeszéd további, „finomabb” megnyilvánulási formái is tényállásszerűek lennének.²⁹

Cowhey elvi kifogása az volt a Gybcstv.-vel szemben, hogy az a szólásszabadság korlátozása felől közelíti meg a problémát. Álláspontja szerint helyesebb lenne, ha a jogalkotó – és így a jogalkalmazó is – közrendi (*public order*) kérdésként tekintene a gyűlöletre uszításra. Mindezt azzal indokolja, hogy specifikus szabályozás (mint amilyen a Gybcstv.) polarizálhatja a társadalom egyes szegmenseit, törésvonalakat teremtve közöttük. Míg a különböző kisebbségek abban érdekeltek, hogy védelmet kapjanak a rasszista inzultusok ellen, addig a társadalom többi része (noha egyetérthetnek az előbbi céllal) nem akarja feláldozni a szólásszabadsághoz való jogát.³⁰ Cowhey arra is felhívja a figyelmet, hogy a Gybcstv. alapján történt vádemelések átpolitizálttá válnak, és rasszista nézeteket vallók részére biztosítják a „nyilvánosság levegőjét”. A szerző szerint a közrendalapú szabályozás a szólás szabadságát kevésbé nyíltan és jóval kevésbé ellentmondásosan korlátozná, mint a célzottan a gyűlöletbeszéd megelőzése érdekében született törvények – ráadásul a közrendvédelmi okokból történő szóláskorlátozás nagyobb elfogadottságot élvez.³¹

Cowhey a Gybcstv. hatékonyságát illusztrálандó arra is rámutat, hogy 1989–2000 között egyetlen sikeres vádemelésre sem került sor a törvény alapján, és bár a későbbi években megnőtt a vádemelések száma, így is csak néhány elmarasztaló ítélet született.³²

27 Keogh, 2000.

28 Keogh, 2000, 180. o.

29 Keogh, 2000, 181. p.

30 Cowhey, 2006, 41. o.

31 Cowhey, 2006, 42. o.

32 Government of Ireland, 2004, 36. o.

Álláspontja szerint „minél inkább specifikus a gyűlöletbeszédet büntetendő törvény, annál nehezebb vádat emelni az elkövetővel szemben”.³³ A szerző úgy véli, hogy a közrendvédelmi törvény³⁴ 6. szakasz (1) bekezdése³⁵ alapján történő vádemelés eredményesebb lehet, ugyanis ez esetben nem kellene bizonyítani, hogy az elkövetési magatartás szándékosan vagy valószínűsíthetően gyűlöletet szít; ehelyett elegendő lenne pusztán azt bizonyítani, hogy az elkövető a nyilvános helyen tanúsított fenyegető, abuzív vagy inzultáló magatartásával szándékosan vagy gondatlanul megzavarta a köznyugalmat („*breach of the peace would be caused*”).³⁶ Cowhey összességében arra a következtetésre jut, hogy a Gybcstv. nem bizonyult hatékonynak a két nemzetközi egyezményben előírt kötelezettségek végrehajtására. Meglátása szerint a jogalkalmazó is vonakodik a törvény alkalmazásától, ugyanis számos esetben meglehetősen nehéz bizonyítani a gyűlöletkeltésre irányuló célzatot.³⁷

Schweppe és Walsh azt emeli ki, hogy a Gybcstv. elfogadásakor a közzélekedés szerint a rasszista indíttatású gyűlölet nem jelentkezett általános problémaként Írországból, így a törvény inkább „minimalista” módon tett eleget a PPJNE 20. cikk 2. bekezdésének, amely szerint „Törvényben kell megtiltani a nemzeti, faji vagy vallási gyűlölet bármilyen hirdetését, amely megkülönböztetésre, ellenségeskedésre vagy erőszakra izgat”.³⁸ A szerzők több problémás pontot is azonosítottak a Gybcstv.-ben. Egyrészt rámutattak arra, hogy a „gyalázkodó” (*abusive*) és a „sértő” (*insulting*) jelzők túlzottan homályos jelentésűek, és az alkalmazásuk már komolyabb korlátot jelenthet a véleménynyilvánítás szabadságára (ún. *chilling effect*).³⁹ Másrészt megállapították, hogy a Gybcstv. nem alkalmazható, ha pl. egy rasszista verbális inzultus a körülmények folytán alkalmatlan a gyűlöletszításra.⁴⁰

Taylor arra mutatott rá, hogy a Gybcstv. egy szándékosan „szűk fókuszú” törvény, és viszonylag kevés olyan eset van, amikor a tényállási elemek mindegyike egyszerre

33 Cowhey, 2006, 38. o.

34 *Criminal Justice (Public Order) Act, 1994 (Number 2 of 1994)*

35 A tényállás neve: Fenyegető, abuzív vagy inzultáló magatartás nyilvános helyen (*Threatening, abusive or insulting behaviour in public place*)

36 Cowhey, 2006, 42. o.

37 Cowhey, 2006, 43. o.; vö. Schweppe–Walsh, 2008, 62–64. o.

38 Schweppe–Walsh, 2008, 55–56. o.

39 Schweppe–Walsh, 2008, 59. o.

40 Erre jó példát jelent a DPP v O’Grady eset. Egy dublini buszvezető kifogásolta, hogy egy gambiai származású utasa a buszon étkezik, és egyben durván sértő megjegyzéseket tett a børszínére és az állítólagos civilizálatlanságára. A buszvezetőt első fokon ugyan elítélték, de másodfokon azért mentették fel, mert a tevékenysége nem volt alkalmas gyűlöletszításra, ugyanis az inzultusnak csak két tanúja volt, és mindketten együttéreztek az áldozattal, azaz adott körülmények között nem valószínűsíthető, hogy a gyűlöletszítás a gambiaiak és/vagy a színes bőrűek ellen (Schweppe–Walsh, 2008, 61. o.)

valósul meg.⁴¹ A szerző egyfajta „elvárás szakadékot” (*expectations gap*) és „frusztrációs szakadékot” (*frustration gap*) lát a törvénnyel szembeni társadalmi elvárás és a törvény tényleges alkalmazhatósága között. Ryan azt kifogásolta, hogy a gyűlölet „alapjául” szolgáló védett tulajdonságok között nem szerepel a társadalmi nem (*gender*) és a társadalmi nemen alapuló identitás (*gender identity*), ami azt eredményezi, hogy a Gybcstv. alkalmatlan a transzgender emberek védelmére.⁴²

Egy 2014-es kutatás már egyenesen arra a következtetésre jutott, hogy „Egyértelmű, hogy az ír jogrendszer nagyrészt alkalmatlan arra, hogy megfelelően büntesse a gyűlöletcselekményeket”.⁴³ A jelentés számos Gybcstv.-t érintő reformot sürgetett – így pl. javasolta, hogy a jogszabály rögzítse, hogy a bíróság bármely bűncselekmény esetén köteles súlyosbító körülményként értékelni, ha az adott cselekményt teljességgel vagy részben ellenséges érzelem (*hostility*), előítélet (*prejudice bias*) vagy gyűlölet (*hatred*) motíválta. A szerzők ezen felül új tényállásokkal javasolták kiegészíteni a törvényt; pl. külön tényállást javasoltak arra az esetre, ha valaki ellen fenyegető, gyalázkodó vagy sértő szavakat használnak valamelyik védett tulajdonsága kapcsán úgy, hogy az áldozat ezáltal fenyegetve vagy megfélemlítve érzi magát.⁴⁴

1.2. A gyűlölet-bűncselekmények újraszabályozása: a 2021-es törvénytervezet

2019-ben az Igazságügyi Minisztérium nyilvános konzultációt kezdeményezett a Gybcstv. felülvizsgálatáról.⁴⁵ A jogalkotó elsősorban négy kérdésben kérte ki a szakértők és a társadalom véleményét:⁴⁶

- a) Szükséges-e a védett tulajdonságok (rassz, bőrszín stb.) körét bővíteni (pl. a fogyatékossgal vagy a genderidentitással)?
- b) Szükséges-e a gyűlölet (*hatred*) kifejezést más kifejezéssel helyettesíteni?
- c) Szükséges-e úgy módosítani a törvényt, hogy azt hatékonyabban lehessen alkalmazni az online világra is?
- d) Szükséges-e a „szándékosan vagy – a körülményekre tekintettel – valószínűsíthetően gyűlöletet szít” tényállási elemet módosítani, megkönnyítendő a bizonyítást?

⁴¹ Taylor, 2011, 31. o.

⁴² Ryan, 2013, 77. o.

⁴³ Schweppe–Haynes–Carr, 2014, 15. o.

⁴⁴ Schweppe–Haynes–Carr, 2014, 46–47. o.

⁴⁵ Department of Justice and Equality, 2019.

⁴⁶ Department of Justice and Equality, 2019, 4–6. o.

A minisztérium anyaga egyben elismeri, hogy a „szándékosan vagy – a körülményekre tekintettel – valószínűsíthetően gyűlöletet szít” fordulat magasra teszi a lécet a bizonyításnál.

A beérkezett anyagok közül figyelemre méltó a *Law Society* javaslata, amely a következő ajánlásokat tette a jogalkotónak:⁴⁷

- a) a védett tulajdonságokat ki kell terjeszteni a nemem, fogyatékoságon, családi állapoton és életkoron alapuló – akár valós, akár vélt – tulajdonságokra;
- b) a „gyűlölet” fogalmát pontosan kell definiálni;
- c) hatékonyabb fellépés szükséges az online gyűlöletbeszéd ellen;
- d) a büntetőeljárás során szükségtelen legyen vizsgálni, hogy az elkövetés tárgyát képező kommunikáció szándékosan szít-e gyűlöletet.

A gyűlölet-bűncselekményekről szóló új törvénytervezet⁴⁸ 2021-ben készült el, azonban a parlamenti elfogadása még várat magára. A Gybcs.-tervezet a Gybcstv.-t váltaná fel, beismerve egyúttal azt is, hogy – amint a kormány honlapján olvasható – a Gybcstv. túl magasra teszi a lécet a gyűlöletbeszéd megállapításához, és emiatt nagyon kevés eljárás indult e bűncselekmény miatt.⁴⁹ A Gybcs.-tervezet számos újdonságot hoz a korábbi szabályozáshoz képest:⁵⁰

- a) megváltozik a gyűlölet definíciója; a Gybcs.-tervezet értelmében a gyűlölet (*hate red*) olyan mértékű utálat, erőteljes ártó szándék vagy ellenségeskedés, amely nagy valószínűséggel egy személy vagy személyek csoportja ellen irányuló, azok védett tulajdonságával kapcsolatos káros vagy jogszerűtlen megkülönböztetést eredményez;⁵¹
- b) a védett tulajdonságok köre kiegészül a társadalmi nemmel (*gender*) és a fogyatékosággal;⁵²
- c) a következőre módosul a gyűlöletkeltés alaptényállásának elkövetési magatartása: „aki a nyilvánosság vagy a nyilvánosság egy része előtt bármilyen eszközzel

47 Law Society of Ireland, 2020, 5. o.

48 *Criminal Justice (Hate Crime) Bill 2021* (a továbbiakban: Gybcs.-tervezet). A Gybcs.-tervezet a jogalkotói kommentárokkal egységes szerkezetben elérhető: [https://www.justice.ie/en/JELR/Pages/Criminal_Justice_\(Hate_Crime\)_Bill_2021](https://www.justice.ie/en/JELR/Pages/Criminal_Justice_(Hate_Crime)_Bill_2021) (Letöltve: 2022. április 25.)

49 Lásd a Gybcs.-tervezetről szóló sajtóközlemény utolsó mondatát (Department of Justice, 2021)

50 Department of Justice, 2021

51 Gybcs.-tervezet 2. cím

52 Gybcs.-tervezet 2. cím

- egy másik személy vagy személyek csoportja ellen, azok valódi vagy vélt védett tulajdonsága miatt szándékosan vagy gondatlanul gyűlöletet szít”;⁵³
- d) a büntetési tétel az alaptényállás esetén emelkedik (sommás eljárások esetén ún. „A” osztályú pénzbüntetés⁵⁴ vagy/és 12 hónapig terjedő szabadságvesztés, vádemeléses eljárás esetén pedig pénzbüntetés vagy/és 5 évig terjedő szabadságvesztés);⁵⁵
- e) átfogalmazásra került a terjesztésre vonatkozó elkövetési tényállás: „aki az alaptényállás alapjául szolgáló [azaz gyűlöletkeltésre alkalmas – H. A.] képet, felvételt vagy egyéb formájú kommunikációt közzétesz, vagy más módon terjeszt, sugároz vagy megjelenít a nyilvánosság vagy a nyilvánosság egy része előtt”⁵⁶ (a büntetési tétel ebben az esetben alacsonyabb, mint az alaptényállás esetén⁵⁷);
- f) a törvény értelmében vélelmezni kell, hogy a fenti két tényállás esetén a közzétételt megvalósító vagy kommunikáló elkövető egyrészt tisztában volt az anyag tartalmával, másrészt megértette annak jelentését, harmadrészt pedig azzal is tisztában volt, hogy a közzététele nyomán az a nyilvánosság része lesz („it would be public speech”); a vélelem ugyanakkor megdönthető;⁵⁸
- g) a jogalkotó szigorítja a büntetőjogi felelősséget azzal, hogy a Gybcs.-tervezet kifejezetten kimondja, hogy a bűnösség attól függetlenül is megállapítható, hogy a bűncselekmény tárgyát képező kommunikáció „eredményes” volt-e a gyűlölet szításában, illetve hogy a konkrét esetben megvalósult-e vagy volt-e arra esély, hogy megvalósuljon a káros vagy jogszerűtlen megkülönböztetés;⁵⁹
- h) amennyiben a terjesztéssel elkövetett bűncselekmény [lásd fentebb az e) pontot] informatikai rendszerben valósul meg, úgy – összhangban a Tanács a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről szóló 2008/913/IB kerethatározatának

53 Gybcs.-tervezet 3. cím (1) bekezdés. A gondatlanságból való elkövetés szankcionálhatósága miatt aggodalmát fejezte ki az ír emberi jogi és egyenlőségi bizottság, rámutatva, hogy az ilyen szabályozás ún. dermesztő hatással (*chilling effect*) járhat a szabad véleménynyilvánításra (Irish Human Rights and Equality Commission, 20022, 34–35. o.).

54 Az „A” osztályú bírság jelenleg 5000 euróig terjedő bírságot jelent a bírságokról szóló törvény értelmében.

55 Gybcs.-tervezet 3. cím (2) bekezdés

56 Gybcs.-tervezet 3. cím (3) bekezdés

57 Gybcs.-tervezet 3. cím (4) bekezdés

58 Gybcs.-tervezet 3. cím (6) bekezdés

59 Gybcs.-tervezet 3. cím (7) bekezdés

9. cikkével⁶⁰ – speciális joghatósági rendelkezések lesznek irányadóak, és a büntetőeljárást úgy kell megindítani, mintha a bűncselekmény az ország területén történt volna. A bűncselekmény belföldinek számít függetlenül attól, hogy

- a bűncselekmény tárgyát képező anyagot tartalmazó információs rendszer az országon belül van-e, amennyiben az elkövető fizikailag jelen volt az országban a bűncselekmény elkövetésekor;
- az elkövető fizikailag jelen volt-e az országban a bűncselekmény elkövetésekor, amennyiben a bűncselekmény tárgyát képező anyagot tartalmazó információs rendszer az országon belül volt;
- az elkövető fizikailag jelen volt-e az országban a bűncselekmény elkövetésekor, amennyiben bűncselekmény tárgyát képező anyag olyan személy részére lett terjesztve, aki fizikailag jelen volt az országban.⁶¹

A Gybc.-tervezet ezen felül – „gyűlölet-bűncselekmények” (*hate crimes*) címszó alatt – 12 új bűncselekményi tényállást fogalmaz meg, amelyek elsősorban a személyek ellen irányuló nem halálos bűncselekményekről szóló törvény⁶² kiegészítésére irányulnak. Néhány – a kutatási téma szempontjából releváns – új tényállás:

- a) előítélet által súlyosbított sérelemokozás;⁶³
- b) előítélet által súlyosbított súlyos sérelemokozás;⁶⁴
- c) előítélet által súlyosbított, halállal vagy súlyos sérelemokozással történő fenyegetés;⁶⁵
- d) előítélet által súlyosbított kényszerítés;⁶⁶
- e) előítélet által súlyosbított zaklatás.⁶⁷

60 A hivatkozott cikk (1) bekezdése értelmében: „Minden tagállam meghozza a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az 1. és 2. cikkben említett cselekmények feletti joghatósága megállapításra kerüljön, amennyiben a cselekményt:

- a) egészben vagy részben a területén követték el;
- b) valamelyik állampolgára követte el; vagy
- c) olyan jogi személy javára követték el, amelynél a tevékenység végzésének központja az adott tagállam területén található.”

61 Gybc.-tervezet 3. cím (8) bekezdés

62 *Non-Fatal Offences Against the Person Act (Number 26 of 1997)* (a továbbiakban: Szbcstv.)

63 Gybc.-tervezet 4. cím (2) bekezdés

64 Gybc.-tervezet 4. cím (3) bekezdés

65 Gybc.-tervezet 4. cím (4) bekezdés

66 Gybc.-tervezet 4. cím (5) bekezdés

67 Gybc.-tervezet 4. cím (6) bekezdés

Amint látható, az új tényállásoknál az előítéletből történő elkövetés egyfajta minősítő körülményként (*aggravated by prejudice*) kerül értékelésre. Ezt a minősítő körülményt akkor állapítja meg a bíróság, ha az elkövető motivációjában részben vagy egészben szerepet kapott a Gybcs.-tervezet elején rögzített nyolc védett tulajdonság valamelyike.⁶⁸ A Gybcs.-tervezet egyúttal meghatározza azokat a körülményeket is, amelyeket a bíróságnak figyelembe kell vennie az előítéletből történő elkövetés vizsgálata során.

Az előítéletből történő elkövetés esetén a büntetési tételek is magasabbak, mint az alaptényállásoknál. Megjegyzendő egyúttal, hogy – amint arra a Gybcs.-tervezethez fűzött kommentár is rámutat – amennyiben az előítéletből történő elkövetés nem bizonyítható, úgy az alaptényállás alapján kell megállapítani a bűnösséget.⁶⁹

2. Küzdelem a cyberbullying ellen: törvényi tényállásból törvény

A következőkben azt járjuk körül, hogy az ír jogrendszer milyen eszközöket biztosít a cyberbullying visszaszorítására és szankcionálására. Elsőként – a probléma súlyát alátámasztandó – azt vázoljuk fel, hogy az elmúlt évtizedben lefolytatott kutatások tükrében hogyan alakult az online térben elkövetett zaklatás prevalenciája. Ezt követően a témakör szempontjából releváns jogszabályokat tárgyaljuk, külön pontot szentelve a két legfontosabb törvénynek, egyrészt a 2021-ben hatályba lépett, a zaklatásról, sérelmes kommunikációról és a kapcsolódó bűncselekményekről szóló törvénynek, másrészt az egyelőre parlamenti tárgyalás alatt álló, online biztonságról és a médiaszabályozásról szóló törvénytervezetnek.

2.1. Áldozatok és elkövetők a felmérések tükrében

Írországban a 2010-es évek elejétől jelennek meg a cyberbullying fiatalok közti előfordulási gyakoriságára irányuló kutatások.⁷⁰ Az egyik első ilyen felmérés szerint a megkérdezett 12–18 éves korú iskolások 9%-a vallotta be, hogy közreműködött már ilyen zaklató tevékenységben, míg 17% számolt be arról, hogy érezte már magát cyberbullying áldozatának.⁷¹

68 Gybcs.-tervezet 7. cím

69 Gybcs.-tervezet 16. o.

70 Ezek áttekintésére lásd: Gaffney–Farrington, 2018.

71 Cotter–McGilloway, 2011. A kutatás négy elkövetési formát sorolt a cyberbullying alá: szöveges üzenetek küldése, e-mail küldése, telefonhívások, képek, illetve videók küldése.

Egy másik, jóval nagyobb, több mint háromezres mintán (12–16 éves korosztály) végzett kutatás hasonló eredménnyel zárult: a válaszadók 8,6%-a volt már aktív részese, 13,9%-a pedig passzív elszenvedője online zaklatásnak.⁷² Az adatokból az is kirajzolódott, hogy a sértettek csak egynegyede osztotta meg a történeteket a szüleivel és/vagy egy másik felnőttel, valamint a megkérdezettek mindössze 1%-a jelezné egy felnőttnek, ha tanúja lenne egy online zaklatási tevékenységnek. A szerző szerint ezen utóbbi eredmények azt igazolják, hogy a cyberbullying elleni küzdelemben nagyban erősíteni kell a jelzési hajlandóságot. Ezen felül a gyermekekben tudatosítani kell, hogy miként ismerhetik fel az online térben elkövetett zaklatást, másrészt meg kell velük értetni, hogy az ilyen helyzetekben hogyan tudnak beavatkozni.⁷³

Corcoran és munkatársai 876 középiskolás (12–16 éves korosztály) által kitöltött kérdőív kiértékelése alapján arra a következtetésre jutottak, hogy a válaszadók 5,3%-a szenvedett el cyberbullying-jellegű atrocitást a megelőző három hónapban, miközben elkövetői közreműködést mindössze a diákok 1,6%-a vallott be; ezen felül további 1% egyaránt volt elkövetője és elszenvedője online zaklatásnak.⁷⁴ A kutatás arra is rámutatott, hogy a „hagyományos” és az online zaklatás sértetti köre hasonló személyiségjegyekkel és önképpel rendelkezik.⁷⁵

A *Health Behaviour in Schoolaged Children* című projekt keretében 2012–13-ban viszonylag kis mintán (318 fő) végzett írországi kutatás azt állapította meg, hogy a megkérdezett 15–18 évesek 14%-át zaklatták már hagyományos módon, 10%-uk volt cyberbullying sértettje, további 10% pedig mindkét elkövetési formát elszenvedte már.⁷⁶ Az adatokból az is kitűnt, hogy a „hagyományos” (a való világban elkövetett) zaklatás és a cyberbullying az esetek többségében együtt jár, azaz az áldozatok nagy része mindkét elkövetési forma által érintett.⁷⁷ Nem kevésbé nyugtalanító megállapítás az sem, hogy a zaklatás sértettjei nagyobb valószínűséggel számoltak be rosszabb egészségi állapotról, valamint az életükkel is kevésbé voltak elégedettek.⁷⁸

A Vodafone és a YouGov nemzetközi közvélemény-kutató cég együttműködésében készült, 11 országra kiterjedő felmérés alapján Írországbán volt a második legmagasabb az ún. cyberviktimizációs arány. A 2015-ben végzett, a 13–18 éves korosztályt célzó kutatás során az ír fiatalok 26%-a állította, hogy szenvedett már el online zaklatást, míg

72 O'Moore, 2012, 213. o.

73 O'Moore, 2012, 220. o.

74 Corcoran–Connolly–O'Moore, 2012, 159–160. o.

75 Corcoran–Connolly–O'Moore, 2012, 160. o.

76 Callaghan–Kelly–Molcho, 2015, 201. o.

77 Callaghan–Kelly–Molcho, 2015, 202. o.

78 Callaghan–Kelly–Molcho, 2015, 201. o.

85%-uk számolt be arról, hogy ismer olyat, aki cyberbullying sértettjévé vált. A felmérés arra is rávilágított, hogy az Írországból megkérdezettek 60%-a úgy véli, hogy az online térben elkövetett zaklatás rosszabb, mint az offline elkövetési formák.⁷⁹

A cyberbullying jelenségét ugyanakkor nemcsak a gyermekek, hanem a tanárok és a szülők szemszögéből is kutatták Írországból. Egy 2015-ben megjelent, ír és északír tanárok bevonásával készült felmérés arra mutat rá, hogy az oktatók is érzékelik a problémát, ugyanakkor pontosabb útmutatást várnak az oktatási kormányzattól a tennivalókkal kapcsolatban. A kutatásból az is kiderült, hogy az oktatási intézmények jogi felelősségét is bizonytalanság övezi, ráadásul az iskolaigazgatók – a kormány által javasolt, bizonyítékalapú stratégiák és eljárásrendek alkalmazása helyett – hajlamosak voltak ad hoc megoldásokhoz folyamodni, és az online agresszió kezelésébe akkor is belefolytak, ha arra az iskolán kívül és tanítási idő után került sor.⁸⁰ A szülőket célzó felmérés szintén az általános bizonytalanságot igazolja: noha a szülők nagy része tisztában van a cyberbullyinggal mint veszélyforrással és aggódik amiatt, illetve bizonytalanok abban, hogy az ő gyermekük is érintve van-e.⁸¹

A témakörben az utolsó átfogó kutatásra 2019–2020-ban került sor.⁸² A 765 (9–17 éves) gyermekkel, illetve gyermekenként egy-egy szülővel (összesen tehát 765 szülővel) lefolytatott személyes interjú alapultó kutatás nem csak a cyberbullyingra, hanem általában az online biztonságra fókuszált, azonban az előbbit érintően is releváns megállapításokat tett.⁸³ A megkérdezett gyermekek 11%-a állította, hogy a megelőző egy évben érte agresszió az online világban.⁸⁴ Az összképet ugyanakkor javítja, hogy a sértettek 60%-a úgy nyilatkozott, hogy csak egyszer vagy csak néhányszor kellett elszemnednie ilyen inzultust. Az elkövetés módja leggyakrabban a telefonra küldött szöveges üzenet (41%), illetve a közösségi médiában tett bejegyzés (38%).⁸⁵ Némileg ellentmondva O'Moore fentebb hivatkozott 2012-es kutatásának, az eredményekből az is kitűnt, hogy a cyberbullying sértettjeinek 67%-a a szüleikhez fordult segítségért.⁸⁶

A fenti adatokhoz képest riasztóbb képet festett a Nemzeti Zaklatásellenes Kutatóközpont Covid-19 miatti lezárás alatt készült felmérése. Az 504 gyermek (11–18 éves

79 Gaffney–Farrington, 2018, 104–105. o.

80 Purdy–McGuckin, 2015.

81 O'Higgins Norman–O'Moore–McGuire, 2016. Idézi: Gaffney–Farrington, 2018, 135. o.

82 National Advisory Council for Online Safety, 2021.

83 A felmérés során a kutatók – annak komplex volta miatt – kerülték a cyberbullying kifejezést; helyette általánosabb módon írták körül az idesorolható agresszív, inzultáló tevékenységeket (National Advisory Council for Online Safety, 2021, 47. o.).

84 National Advisory Council for Online Safety, 2021, 48. o.

85 National Advisory Council for Online Safety, 2021, 49. o.

86 National Advisory Council for Online Safety, 2021, 53. o.

korosztály) és 504 szülő bevonásával készült kutatás azt mutatta, hogy a válaszadók 28%-a szenvedett el online zaklatást a karantén időszakában.⁸⁷

De vajon mi az oka annak, hogy a felmérések ilyen nagymértékű szórást mutatnak? Foody és szerzőtársai 39 darab, 1997–2016 között megjelent olyan kutatás metaanalízisét végezték el, amelyek az ír és/vagy északír 4–18 éves gyermekek körében vizsgálták a zaklatást (beleértve a valós és az online térben elkövetett inzultusokat is).⁸⁸ Következtetések szerint a zaklatások mért prevalenciája elsősorban az olyan faktorok miatt tér el egymástól, mint az adatgyűjtés módszere, a válaszadási mód, a kutatás időtávja, illetve az is befolyásolja az eredményeket, hogy az adott kutatás definiálta-e a zaklatást vagy sem.

Viktimológiai szempontból figyelemre méltó az a 2020-as kutatás, amely öt norvég és négy ír fiatalnál (12–18 éves korosztály) vizsgálta a hagyományos és online zaklatás által kiváltott poszttraumás stresszt.⁸⁹ A zaklatás számos ártalmas hatással járt a folyamatos félelemtől kezdve az alvászavaron át a koncentrációs zavarig. A tanulmány legfontosabb megállapítása szerint azok, akiket mindkét módon inzultáltak, a poszttraumás stressz több tünetét produkálták, mint azok, akiket „csak” szemtől szembe zaklattak.

2.2. A jogszabályi háttér

A fenti felmérésekből egyértelműen kirajzolódott, hogy az online zaklatás Írországban is hosszú idő óta valós probléma. Ehhez képest egészen 2021-ig nem létezett kimondottan cyberbullying-fókuszú törvény, azonban mindez természetesen nem jelentette azt, hogy a jogalkalmazó teljességgel eszköztelen lett volna az ilyen jellegű zaklató tevékenységekkel szemben. A témakör szempontjából a következő törvény(tervezet)ek érdemelnek alaposabb figyelmet:

- a) a postai szolgáltatásokról szóló törvény;
- b) a már említett, a személyek ellen irányuló nem halálos bűncselekményekről szóló törvény (Szbcsstv.);
- c) a gyermekvédelmi törvény;
- d) a gyermekek (és egyéb sérülékeny csoportok) ellen elkövetett bűncselekmények elhallgatását szankcionáló törvény;
- e) a 2021-ben hatályba lépett, a zaklatásról, a sérelmes kommunikációról és a kapcsolódó bűncselekményekről szóló törvény;

87 National Anti-Bullying Research and Resource Centre, 2021, 4. o.

88 Foody–Samara–O’Higgins Norman, 2017.

89 Sjursø–Fandrem–Roland, 2020.

f) az online biztonságról és a médiaszabályozásról szóló törvénytervezet.

Egyáltalán nem a jelentőségénél fogva, hanem inkább a kronológiai aspektust szem előtt tartva elsőként a postai szolgáltatásokról szóló törvényt kell megemlíteni, amely külön szakaszt szentel a telefonnal kapcsolatos bűncselekményeknek. E szerint az, aki

- a) telefonon súlyosan sértő vagy illetlen, obszcén vagy fenyegető jellegű üzenetet küld; vagy
- b) telefonon valótlan üzenetet küld azzal a céllal, hogy nyugtalanságot, kellemetlenséget vagy szükségtelen szorongást okozzon más személynek; vagy
- c) folyamatosan telefonos hívást kezdeményez észszerű ok nélkül az előbbi célokból,

bűncselekményt követ el, és legfeljebb 10 fontos bírsággal, egy hónapot meg nem haladó szabadságvesztéssel vagy mindkettővel sújtható.⁹⁰

A cyberbullying-jellegű cselekményeket elsősorban az Szbcstv.-ben található zaklatás (*harassment*) tényállása⁹¹ alapján büntetik.⁹² A tényállás értelmében, aki törvényes felhatalmazás vagy észszerű ok nélkül más személyt bármilyen eszközzel (beleértve a telefont is) zaklat azáltal, hogy állandó jelleggel követi, figyelmezteti, háborgatja, gyötri vagy kommunikál vele vagy róla, bűncselekményt követ el.⁹³ A törvény szerint a zaklatás akkor állapítható meg, amennyiben valaki

- a) szándékosan vagy gondatlan módon súlyosan zavarja a másik személy nyugalalmát, magánéletét, vagy riadalmat, szorongást vagy sérelmet okoz, és
- b) mindezt úgy követi el, hogy észszerűen belátható, hogy a tevékenysége súlyosan zavarja a másik személy nyugalalmát, magánéletét, vagy riadalmat, szorongást vagy sérelmet okoz.

Megjegyzendő, hogy a törvényi definíció értelmében sérelem (*harm*) alatt testi és lelki sérelmeket egyaránt érteni kell, beleértve a fájdalmat és az eszméletvesztést is.⁹⁴ Kiemelendő továbbá, hogy az elkövetési magatartás eleinte nem tartalmazta a „kommunikál róla” fordulatot; ez az Szbcstv. 2021-es – a zaklatásról, sérelmes kommunikációról és a kapcsolódó bűncselekményekről szóló törvény által történő – módosítása során került bele a jogszabály szövegébe. Ezzel tehát az ún. indirekt zaklatás is büntethetővé vált.⁹⁵

⁹⁰ *Post Office (Amendment) Act 1951* 10. cikk

⁹¹ Szbcstv. 10. cikk

⁹² Law Reform Commission, 2016, 5. o. (20–22. pont)

⁹³ Szbcstv. 10. cikk (1) bekezdés

⁹⁴ Szbcstv. 10. cikk (6) bekezdés (a) pont

⁹⁵ Dublin Rape Crisis Centre, 2021, 3. o.

A büntetés

- a) sommás eljárás esetén ún. „A” osztályú pénzbüntetés és/vagy 12 hónapig terjedő szabadságvesztés;⁹⁶
- b) vádemeléses eljárás esetén pedig pénzbüntetés és/vagy 10 évig terjedő szabadságvesztés.⁹⁷

(Az utóbbi büntetés tétel eleinte 7 év volt, amit a fentebb említett módosítás emelt 10 évre.)

A főbüntetés helyett vagy mellett a bíróság elrendelheti, hogy az elkövető – a bíróság által meghatározott időtartamon át – semmilyen módon ne kommunikáljon a sértettel vagy a sértettrel, illetve megtilthatja, hogy az elkövető – a bíróság által meghatározott távolságon belül – megközelítse a sértett lakhelyét vagy munkahelyét.⁹⁸ (Ezen távortartási előírások megsértése szintén bűncselekménynek minősül.⁹⁹)

Az Szbcstv. akkor is lehetővé teszi a bíróság részére a távortartási végzés meghozatalát, ha az a bizonyítékok alapján nincs meggyőződve az elkövető bűnösségéről. Ennek egyrészt az a feltétele, hogy a sértett ezt kérelmezze, másrészt a bíróságnak meg kell győződnie arról, hogy a bizonyítékok alapján igazságos ez a végzés.¹⁰⁰

A gyermekvédelmi törvény¹⁰¹ meglehetősen részletesen szabályozza a gyermekeket érintő ártalmakkal kapcsolatos bejelentési kötelezettséget. A Gyvt. az ún. megbízott személyek (*mandated persons*) részére írja elő ezt a kötelezettséget; ebbe a körbe mintegy 30, a gyermekekkel a szakmájánál, hivatásánál vagy feladatkörénél fogva kapcsolatba kerülő szakember tartozik (mint pl. orvos, pszichológus, szociális segítő, tanár, rendőr, óvodapedagógus).¹⁰² Amennyiben ezek a megbízott személyek a munkavégzésük során tudomást szereznek arról, vagy megalapozottan feltételezik azt, hogy a gyermeket valamilyen sérelem érte vagy éri, illetve fennáll ennek a veszélye, úgy azt a lehető legrövidebb időn belül jelenteniük kell a gyermekjóléti szolgálatnak.¹⁰³ A kötelezettség akkor is fennáll, ha az ártalmakról a gyermek számol be a szakembernek.¹⁰⁴ A Gyvt. úgy definiálja a sérelmet, hogy abba a bántalmazás és a szexuális visszaélés is beletartozik,¹⁰⁵

96 Szbcstv. 10. cikk (6) bekezdés (a) pont

97 Szbcstv. 10. cikk (6) bekezdés (b) pont

98 Szbcstv. 10. cikk (3) bekezdés

99 Szbcstv. 10. cikk (4) bekezdés

100 Szbcstv. 10. cikk (5) bekezdés

101 *Children First Act 2015 (Number 36 of 2015)* (a továbbiakban: Gyvt.)

102 Gyvt. 2. sz. melléklet

103 Gyvt. 14. cikk (1) bekezdés

104 Gyvt. 14. cikk (2) bekezdés

105 Gyvt. 2. cikk

vagyis az előbbi személyi körnek akkor is keletkezik bejelentési kötelezettsége, ha a gyermek zaklatásáról szereznek tudomást.¹⁰⁶

Külön törvény szankcionálja a gyermekek (és egyéb sérülékeny csoportok) ellen elkövetett bűncselekmények elhallgatását.¹⁰⁷ Ez alapján bűncselekményt követ el az, aki tudomást szerez arról, hogy egy gyermek ellen a törvény által megjelölt valamely bűncselekményt (pl. emberölés, testi sértés, szexuális bántalmazás, erőszak, fenyegetés) követtek el, és az elkövető elfogását, vád alá helyezését vagy elítélését elősegítő információt nem osztja meg a lehető legrövidebb időn belül a rendőrséggel.

2.3. Új törvény az online zaklatásról: szükséges, de nem elégséges?

A 2010-es évektől azonban egyre inkább világossá vált, hogy a Szbcstv. alkalmatlan az újfajta, az online térben bekövetkező, zaklató jellegű, az áldozatoknak jelentős sérelmet okozó cselekmények visszaszorítására – noha arra is akad példa, hogy a bíróság ezen törvény alapján ítélte el valakit a Facebookon elkövetett zaklató kommunikáció miatt.¹⁰⁸ Komoly problémát jelentett, hogy a zaklatás imént bemutatott tényállása feltételezi az ismétlődő jellegű cselekményeket, és az Szbcstv. nem nyújt iránymutatást arra, hogy hány incidens szükséges a tényállás kimerítéséhez.¹⁰⁹

Az okostelefonok elterjedésével, valamint a közösségi média térhódításával párhuzamosan az ír jogirodalomban megjelent a képalapú szexuális visszaélés (*image-based sexual abuse*; a továbbiakban KASZV) koncepciója,¹¹⁰ hangsúlyozva, hogy a meglévő jogi keretek között nem lehet eredményesen felvenni a küzdelmet az új jelenségek ellen. A KASZV alapvetően a privát szexuális tartalmú képeknek a beleegyezés nélkül történő készítését és/vagy terjesztését jelenti.¹¹¹ A kifejezés megalkotói szerint ez a fogalom átfogóbb jellegű, mint a médiában használatos más kifejezések (pl. bosszúpornó), így

¹⁰⁶ Daly, 2021.

¹⁰⁷ *Criminal Justice (Withholding of Information on Offences against Children and Vulnerable Persons) Act (2012 Number 24 of 2012)*

¹⁰⁸ Az eset bemutatására lásd: Browne, 2019. Az ügy lényege: egy 61 éves férfi egy színésznő ismerősét zaklatta Facebookon valótlan és gyalázkodó – főként a sértett anyai mivoltát érintő – kommentek révén. A bíróság az Szbcstv. zaklatás tényállása alapján nyolchavi, két évre felfüggesztett szabadságvesztésre és 1500 euró pénzbüntetésre ítélte a férfit. Amint az esetről írt beszámoló rámutat, a bűnösség megállapítása azt bizonyítja, hogy abban az esetben is meg lehet állapítani a zaklatást, ha az elkövető közvetlenül nem érintkezett a sértettel. A bíróság súlyosbító körülményként értékelte, hogy a gyalázkodó kommentek a nyilvánosság előtt történtek.

¹⁰⁹ Lynch, 2015.

¹¹⁰ McGlynn–Rackley, 2017a; McGlynn–Rackley, 2017b; McGlynn–Rackley–Houghton, 2017; Bowie, 2020.

¹¹¹ McGlynn–Rackley, 2017a, 534. o.

a jogellenes cselekmények szélesebb körére lehet alkalmazni.¹¹² McGlynn és Rackley a következő cselekményeket sorolta a KASZV körébe:¹¹³

- a) bosszúpornó (*revenge porn*): az elkövető – tipikusan a korábbi – partneréről annak beleegyezése nélkül pornográf tartalmú képeket terjeszt a közösségi médiában vagy tölt fel az erre szakosodott oldalakra;
- b) kóplopás: elsősorban hírességekről készült privát fotók ellopása és terjesztése, gyakran anyagi haszonszerzés céljából;
- c) szoknya alá fotózás (*upskirting*): okostelefon vagy egyéb eszközökkel (pl. cipőre erősíthető kamerákkal) a célpont szoknyája alá fotózás (annak tudta nélkül), majd a képek terjesztése;
- d) szexuális célzatú képmanipuláció (*sexualized Photoshopping*): egy pornográf tartalmú kép olyan digitális manipulációja, amelynek során arra az áldozat arcát szerkesztik rá;
- e) szexuális zsarolás (*sexual extortion* vagy *sextortion*): az elkövető – elsősorban zsarolással – arra kényszeríti az áldozatot, hogy az önmagáról privát szexuális tartalmú képet készítsen és/vagy osszon meg az elkövetővel;
- f) szexuális célzatú támadás vagy erőszak rögzítése.

A KASZV káros hatásai az egyének szintjén elsősorban a személyi és testi integritás, valamint az emberi méltóság és a magánélet sérelmében, illetve a szexuális autonómia és önkifejezés elnyomásában nyilvánulnak meg.¹¹⁴ A negatív következmények azonban társadalmi szinten is tetten érhetőek, hiszen a KASZV elterjedése és esetleges „tolerálása” azzal a „kulturális veszéllyel” (*cultural harm*) jár, hogy hosszabb távon bátoríthatja az egyéb szexuális jellegű jogellenes magatartások elkövetését.¹¹⁵

Egyes vélemények szerint tehát a zaklatásról, sérelmes kommunikációról és a kapcsolódó bűncselekményekről szóló törvény¹¹⁶ hatálybalépése előtt Írország – szemben az Egyesült Királysággal, az Egyesült Államokkal és Ausztráliával – nem volt képes hatékony védelmet nyújtani a kibertérben elkövetett szexuális zaklatás áldozatainak.¹¹⁷ Az Szbcstv. zaklatás fentebb idézett tényállása az „állandó jelleggel” kitétel miatt nem

¹¹² McGlynn–Rackley, 2017a, 535–536. o.

¹¹³ McGlynn–Rackley, 2017b, 39–42. o. Az egyes elkövetési formák bővebb kifejtésére lásd: McGlynn–Rackley–Houghton, 2017, 29–36. o.

¹¹⁴ McGlynn–Rackley, 2017a, 545–549. o.

¹¹⁵ McGlynn–Rackley, 2017a, 549–551. o.

¹¹⁶ *Harassment, Harmful Communications and Related Offences Act, 2020 (Number 32 of 2020)* (a továbbiakban: Zaklatástv.). A törvény angol nyelven elérhető: <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2020/act/32/enacted/en/print> (Letöltve: 2021. október 14.).

¹¹⁷ Bowie, 2020, 141. o.

alkalmas az egyszeri KASZV szankcionálására, ahogyan a kép harmadik fél számára beleegyezés nélkül történő terjesztésének büntetésére sem.¹¹⁸

Írországban 2017 áprilisában tették közzé a Zaklatástv. tervezetét, majd a szakmai visszajelzések figyelembevételével átdolgozott jogszabály 2021 februárjában lépett hatályba. Hangsúlyozandó, hogy a Zaklatástv. kimondottan az online térben elkövetett egyes jogellenes, zaklató cselekmények szankcionálása végett jött létre.

A Zaklatástv. három tényállást nevesít és tesz büntethetővé. Az első az intim kép terjesztése, közzététele, illetve a terjesztéssel vagy közzététellel való fenyegetés, amennyiben az az ábrázolt személy beleegyezése nélkül történik, és szándékosan vagy gondatlanságból sérelmet okoz.¹¹⁹ (A törvény alapján a sérelemben [*harm*] a pszichés sérelem is beletartozik.¹²⁰) A sérelemkötés akkor állapítható meg, ha az elkövető

- a) a tevékenysége által szándékosan vagy gondatlanul súlyosan megzavarja a sértett személy nyugalma és magánéletét, vagy riadalmat (*alarm*), illetve szorongást (*distress*) okoz, és
- b) mindezt úgy követi el, hogy észszerűen belátható, hogy az elkövető tevékenysége súlyosan megzavarja a sértett személy nyugalma és magánéletét, vagy riadalmat, illetve szorongást okoz.¹²¹

A jogalkalmazás megkönnyítése végett a törvény részletesen definiálja az „intim kép” (*intimate image*) fogalmát. E szerint intim képnek minősül egy személy bármilyen vizuális ábrázolása (beleértve a kísérő hangot vagy dokumentumot), amelyet bármilyen eszközzel rögzítettek (beleértve a fényképeket, filmet, videót vagy egyéb digitális ábrázolást), és amelyen

- a) a sértett személy nemi szervei, feneké vagy anális testtájéka vagy – nők esetében – a melle látszik;
- b) a sértett személy nemi szerveit, fenekét vagy anális testtájékát vagy – nők esetében – a mellet fedő fehérnemű látszik;
- c) a sértett személy meztelen;
- d) a sértett személy szexuális tevékenységet folytat.¹²²

118 Bowie, 2020, 141–142. o.

119 Zaklatástv. 2. cikk (1) bekezdés

120 Zaklatástv. 1. cikk 4. pont

121 Zaklatástv. 2. cikk (2) bekezdés

122 Zaklatástv. 1. cikk 3. pont

A büntetés

- a) sommás eljárás esetén ún. „A” osztályú pénzbüntetés és/vagy 12 hónapig terjedő szabadságvesztés;¹²³
- b) vádemeléses eljárás esetén pedig pénzbüntetés és/vagy 7 évig terjedő szabadságvesztés.¹²⁴

A második tényállás az intim kép beleegyezés nélkül történő rögzítése, terjesztése vagy közzététele. A cselekmény akkor büntethető, amennyiben a rögzítés, terjesztés vagy közzététel súlyosan megzavarja a sértett személy nyugalma és magánéletét, vagy riadalmat, szorongást, illetve sérelmet okoz.¹²⁵ (Ez a második tényállás tehát abban különbözik az előzőtől, hogy az előzőnél az elkövetésnek kifejezetten célja a sérelem-okozás.) A büntetési tétel sommás eljárás esetén ún. „A” osztályú pénzbüntetés vagy/és 12 hónapig terjedő szabadságvesztés.¹²⁶

A büntetőjogi felelőssége ugyanakkor nem állapítható meg annak a személynek, aki az intim képet ezen bűncselekmény megelőzése céljából, illetve a nyomozás vagy vádemelés elősegítése érdekében terjeszti vagy hozza nyilvánosságra.¹²⁷

A Zaklatástv. által szankcionált harmadik tényállás a fenyegetés terjesztése, közzététele vagy küldése, illetve a durván sértő kommunikáció (*grossly offensive communication*). Ezt a tényállást az valósítja meg, aki bármilyen módon más személyről szóló fenyegető vagy durván sértő közlést terjeszt vagy közzétesz, vagy más személynek szóló fenyegető vagy durván sértő közlést küld azzal a szándékkal, hogy sérelmet okozzon.¹²⁸ A tényállás megfogalmazásából tehát az következik, hogy a más személyről szóló (*about another person*) és a más személynek szóló (*to another person*) közlés is büntethető.

A büntetés

- a) sommás eljárás esetén ún. „A” osztályú pénzbüntetés és/vagy 12 hónapig terjedő szabadságvesztés;¹²⁹
- b) vádemeléses eljárás esetén pedig pénzbüntetés és/vagy 2 évig terjedő szabadságvesztés.¹³⁰

123 Zaklatástv. 2. cikk (3) bekezdés (a) pont

124 Zaklatástv. 2. cikk (3) bekezdés (b) pont

125 Zaklatástv. 3. cikk (1) bekezdés

126 Zaklatástv. 3. cikk (3) bekezdés

127 Zaklatástv. 3. cikk (2) bekezdés

128 Zaklatástv. 4. cikk (1) bekezdés

129 Zaklatástv. 4. cikk (3) bekezdés (a) pont

130 Zaklatástv. 4. cikk (3) bekezdés (b) pont

A Zaklatástv. igyekszik anonimitást biztosítani az intim kép terjesztése stb. által elkövetett bűncselekmény áldozatának. Aki a vádemelést követően

- a) olyan információt; vagy
- b) a vélt áldozat olyan fényképét, vagy a vélt áldozatot (is) ábrázoló olyan fényképet; vagy
- c) a vélt áldozatának fizikai megjelenésére utaló olyan ábrázolást

tesz közzé, amely elősegíti a vélt áldozat azonosítását, bűncselekményt követ el.¹³¹

A büntetés

- a) sommás eljárás esetén ún. „B” osztályú pénzbüntetés¹³² és/vagy 12 hónapig terjedő szabadságvesztés;¹³³
- b) vádemeléses eljárás esetén pedig pénzbüntetés és/vagy 3 évig terjedő szabadságvesztés.¹³⁴

Az elkövető mentesülhet ugyanakkor a büntetőjogi felelősség alól, amennyiben bizonyítja, hogy nem volt tudomása, illetve nem is lehetett tudomása arról, hogy a közzétett információ, kép vagy ábrázolás alkalmas az áldozat azonosítására.¹³⁵

Hasonlóan a Gybcstv.-hez, a jogi személyek büntetőjogi felelőssége a Zaklatástv. alapján is megállapítható, amennyiben a törvény hatálya alá tartozó bűncselekményeket szervezetek (*corporate bodies*) követik el, feltéve, hogy megállapítást nyer, hogy a bűncselekményt olyan személy beleegyezésével, hallgatólagos hozzájárulásával vagy súlyos hanyagsága révén követték el, aki a bűncselekmény elkövetésekor a szervezet igazgatója, vezetője, titkára vagy más tisztviselője volt, vagy aki ilyen minőségében járt el. Ilyenkor az előbbi személy(ek) is büntetőjogi felelősségre vonhatóak.¹³⁶

A törvény tartalmaz egy fontos speciális rendelkezést a 17 éven aluliakkal kapcsolatban. Ha a törvény hatálya alá tartozó bűncselekmény miatt 17 éven aluli elkövetővel szemben indul eljárás, úgy az ügyben az előzetes letartóztatáson és az óvadékkérésen kívül további intézkedés csak a legfőbb ügyész által vagy az ő egyetértésével tehető.¹³⁷

131 Zaklatástv. 5. cikk (1) bekezdés

132 A „B” osztályú bírság jelenleg 4000 euróig terjedő bírságot jelent a bírságokról szóló törvény értelmében.

133 Zaklatástv. 5. cikk (5) bekezdés (a) pont

134 Zaklatástv. 5. cikk (5) bekezdés (b) pont

135 Zaklatástv. 5. cikk (6) bekezdés (a) pont

136 Zaklatástv. 6. cikk (1) bekezdés

137 Zaklatástv. 8. cikk

Bár a szakértők jelentős előrelépésként értékelték a törvényt, természetesen a kritikák sem maradtak el. A bírások egy része – már a Zaklatástv. tervezetének közvitatását követően – arra mutatott rá, hogy a törvény címében szereplő „sérelem kommunikáció” (*harmful communication*) helyett célszerűbb lenne a KASZV kifejezés használata, ugyanis ez a kifejezés plasztikusabban leírja a szankcionálandó cselekményeket. Ebből pedig az is következik, hogy ezeket a cselekményeket szexuális bűncselekményként kellene elismerni.¹³⁸ Egyrészt azért, mert a tényállások tárgyát képező képek szexuális tartalmúak, és pontosan ezért válnak virálissá, és ezért van „piaca” az ilyen képeknek. Másrészt a képeket övező kommunikáció (kommentek, fenyegetések stb.) szintén szexuális tartalmúak. Harmadrészt azt is szem előtt kell tartani, hogy az ilyen képek a – többnyire női – áldozat szexuális szabadságához és szexuális autonómiájához való jogát sértik.¹³⁹

A szakértők egy része a Zaklatástv. tényállásainak megfogalmazását is kifogásolta. Amint fentebb kifejtettük, az intim kép beleegyezés nélkül történő rögzítése, terjesztése vagy közzététele tényállás esetén a cselekmény akkor büntethető, amennyiben a rögzítés, terjesztés vagy közzététele súlyosan beavatkozik a sértett személy nyugalma és magánéletébe, vagy riadalmat, szorongást, illetve sérelmet okoz. McGlynn és Rackley szerint ebből az következik, hogy a büntetőeljárás során bizonyítani kell, hogy a vádlott valóban beavatkozott a sértett nyugalma vagy magánéletébe, vagy valóban sérelmet okozott részére. Mindez két szempontból is problémás. Egyrészt fennáll a veszélye annak, hogy ez a fogalmazásmód mintegy előrevetíti az „ideális áldozat” képét, előre meghatározva, hogy milyen az a „megfelelő” reakció, amit az áldozatnak tanúsítania „kell”. A szerzők azzal érvelnek, hogy a zaklatás áldozatai közül ugyan sokan jelentős sérelmet szenvednek, azonban vannak, akik „csak” haragot éreznek az elkövető iránt – márpedig ez utóbbi elvileg nem elegendő a tényállás megállapításához. Másrészt akkor is nehezebb a vád dolga, ha a zaklatás áldozatának nincs is tudomása arról, hogy bűncselekményt követtek el ellene (mert pl. nem észlelte, hogy intim képeket osztottak meg róla a közösségi médiában). McGlynn és Rackley arra is rámutat, hogy az előbbi kitételek miatt az ír törvényi tényállás restriktívebb, mint pl. a skót vagy a brit törvény.¹⁴⁰

A „beleegyezés nélkül” mint tényállási elem szintén kritikák tárgyává vált. A Zaklatástv. tervezete kezdetben tartalmazta a beleegyezés (*consent*) definícióját: „a személy saját döntésén alapuló egyetértése, feltéve, ha a személynek megvan a szabadsága és

138 McGlynn–Rackley, 2017b, 42–43. o.

139 McGlynn–Rackley, 2017b, 43. o.

140 McGlynn–Rackley, 2017b, 45–46. o.; vö. Bowie, 2020, 146–147. o.

a képessége az ilyen döntés meghozatalához”. Ezt a megoldást Bowie abból a szempontból kifogásolta, hogy a tervezet nem határozta meg tételesen azokat a körülményeket, amikor a beleegyezés *nem* tekinthető megadottnak.¹⁴¹ A Zaklatástv. végső változatából viszont az előbbi definíció is kikerült, így az ez irányú aggályok továbbra is fennmaradtak.

Bowie ezen felül két olyan cyberbullying-jellegű szexuális zaklatás-formára is felhívta a jogalkotó figyelmét, amelyekre az álláspontja szerint nem alkalmazhatóak a Zaklatástv. tényállásai.¹⁴² Az egyik a szexuális célzatú támadásokról vagy bántalmazásokról készített hangfelvételek, amelyekkel kapcsolatban a szerző nem fejt ki bővebben a problémáit, azonban ha abból indulunk ki, hogy az intim kép definíciójának alapja a vizuális ábrázolás (*visual representation*), akkor legalábbis kétséges, hogy egy hangfelvétel mennyiben minősülhet tényállásszerűnek.¹⁴³ A másik elkövetési mód az ún. *deep-faking* manipuláció, amikor is az elkövető – többnyire mesterségesintelligencia-alapú szoftverek segítségével – az áldozat arcát egy eredetileg másik személyt ábrázoló képre vagy – újabban – videóra szerkeszti rá, mintegy megcserélve a két arcot. Bowie úgy véli, hogy a Zaklatástv. intimkép-definíciója nem kellően inkluzív ahhoz, hogy a deepfake jellegű elkövetési formákat is felölelje.

Az előző két zaklatási formán kívül Bowie megemlített egy harmadikat is, az ún. *cyberflashinget*, amely obszcén és/vagy szexuális természetű képek kéretlen küldését jelenti online platformokon. A szerző szerint paradox, hogy a nemi szervek nyilvános helyeken történő mutogatása a szexuális bűncselekményekről szóló törvény értelmében bűncselekménynek minősül (feltéve, ha az elkövetés célja a félelem-, szorongás- vagy riadalomkeltés),¹⁴⁴ viszont az ilyen jellegű képek ugyanilyen célzatú terjesztése már nem büntethető ezen törvény által. Az, hogy ez a fajta zaklatás nem meríti ki a Zaklatástv. első és második tényállását sem, azzal magyarázható, hogy ezek a bűncselekmények a *más személyről* készült képek rögzítését, terjesztését stb. szankcionálják, azonban a *cyberflashing* a saját nemi szervekről készült fotóval is elkövethető. Hangsúlyozandó ugyanakkor, hogy az ilyen képek kéretlen küldözgetése minden valószínűség szerint kimerítik a Zaklatástv. harmadik tényállását (fenyegetés terjesztése, közzététele vagy küldése, illetve a durván sértő kommunikáció), hiszen ezen képek is alkalmasak lehetnek sérelemokozásra.

141 Bowie, 2020, 147–148. o.

142 Bowie, 2020, 149–151. o.

143 Bár az intim kép fentebb bemutatott definíciójában szerepel a „beleértve a kísérő hangot” fordulat, ha kizárólag hangfelvételtől van szó, akkor az aligha minősülhet intim képnek.

144 *Criminal Law (Sexual Offences) Act 2017* 45. cikk (1) bekezdés

2.4. Online is biztonságban? A 2022-es törvénytervezet célkitűzései

A Gybcstv. rendelkezései – ahogyan azt a Facebook is elismerte¹⁴⁵ – elvileg kiterjednek az online térben elkövetett bűncselekményekre is, hiszen pl. a közösségi médiában is lehetséges gyalázkodó, sértő és gyűlöletszításra alkalmas kommunikációt folytatni. Ugyanakkor a törvény kevésbé alkalmazható az online világ szabályozására, amint azt az ír kormány is felismerte.¹⁴⁶ Beszédes tény, hogy 2020 júliusában egy neves ügyvéd nyilvánosan szólította fel az igazságügyi minisztert, hogy hozzon létre egy bizottságot a social media szabályozási lehetőségeinek áttekintésére. Az ügyvéd szerint „a Facebook és társai ugyan gazdasági előnyt jelentenek Írországnak, de kötelességük, hogy megvédjék a polgárokat és a nemzetközi közösséget az online támadásoktól, zaklatásoktól, gyűlöletbeszédétől és álhírektől, amelyek gyakran pusztító következményekkel járhatnak az áldozatokra nézve”.

A javasolt jogalkotás irányába tett fontos lépésnek tekinthető az online biztonságról és a médiaszabályozásról szóló törvénytervezet,¹⁴⁷ amelyet 2020 decemberében tettek közzé, majd a tárgyalását 2022 januárjában kezdte meg a parlament.¹⁴⁸ Az Online biztonság tervezet célja, hogy – figyelemmel az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló 2010/13/EU irányelvre is – jogszabályi keretet adjon az online biztonságnek, és reagáljon bizonyos káros online tartalmak felerősödésére és terjedésére. A leendő törvény hatálya a teljes elektronikus és online médiát lefedi, beleértve az *on-demand* szolgáltatásokat, a videómegosztó szolgáltatásokat, valamint az ún. releváns online szolgáltatást (*relevant online service*). Utóbbi olyan, „az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás, amely elősegíti a felhasználók által generált tartalom elektronikus hírközlő hálózaton keresztül történő terjesztését vagy hozzáférését”.¹⁴⁹ A releváns online szolgáltatáson belül külön kategóriát képez az ún. kijelölt online szolgáltatás (*designated online service*).

Az Online biztonság tervezet előirányozza a médiafelügyeleti rendszer átalakítását, létrehozva a Médiabizottságot (*Media Commission*), amely az online biztonság elősegítése érdekében számos kompetenciával – beleértve a különböző vizsgálati és szankcionálási

145 Gallagher, 2020

146 Uo.

147 *Online Safety and Media Regulation Bill* (a továbbiakban: Online biztonság tervezet). Az Online biztonság tervezet a jogalkotói kommentárokkal egységes szerkezetben elérhető: <https://www.gov.ie/pdf/?file=https://assets.gov.ie/126000/b174bdcd-e017-47d9-bb48-07b29671330c.pdf#page=null> (Letöltve: 2022. április 25.).

148 Az Online biztonság tervezet megszületésének körülményeire, valamint bemutatására lásd: Howlett, 2022a; Howlett, 2022b; Farmer, 2022.

149 Online biztonság tervezet 2. cím

jogköröket – fog rendelkezni.¹⁵⁰ A Médiabizottság lesz jogosult egyes szolgáltatásokat – így pl. a *social media* és az internetszolgáltatásokat – ezen utóbbi kategóriába sorolni, ezzel speciális szabályozási rezsim alá vonva őket.¹⁵¹ Fontos újításként definiálásra kerül a káros online tartalom (*harmful online content*) is, amelybe a következő anyagok tartoznak bele:¹⁵²

- a) amelyek terjesztése az ír vagy az uniós jog értelmében bűncselekménynek minősül;
- b) amelyek megfélemlítő, fenyegető vagy megalázó hatással lehetnek valakire;
- c) amelyek elősegíthetik, illetve ösztönözhetik az étkezési zavarokat;
- d) amelyek elősegíthetik, illetve ösztönözhetik az önsértést, illetve öngyilkosságot.

Az Online biztonság tervezethez fűzött kommentár kifejezetten utal arra, hogy ezekbe a pontokba beletartoznak az erőszakra vagy gyűlöletre uszító, valamint a cyberbullying-jellegű anyagok is.

Az Online biztonság tervezet értelmében a Médiabizottság online biztonsági szabályzatokat (*online safety codes*; a továbbiakban OBSZ) állít össze, amelyben meghatározza a kijelölt online szolgáltatók részére irányadó sztenderdeket és követendő gyakorlatokat.¹⁵³ AZ OBSZ – többek között – arra is tartalmaz előírásokat, hogy a kijelölt online szolgáltatóknak a tartalom-előállítás és -moderálás során miként kell minimalizálniuk a felületükön elérhető káros tartalmakat, valamint hogy milyen esetben kötelesek a tartalom eltávolítására.¹⁵⁴ Amennyiben a Médiabizottság a vizsgálata során megállapítja, hogy a kijelölt online szolgáltató nem felel meg az OBSZ előírásainak, megfelelőségi (*compliance notice*), ezt követően pedig figyelmeztető nyilatkozatot (*warning notice*) adhat ki.¹⁵⁵ Ha ezek sem bizonyulnak célravezetőnek, a Médiabizottság a következő szankciókkal kényszerítheti ki a kijelölt online szolgáltató jogkövető magatartását:

- a) pénzbírság;
- b) bírósághoz fordulás kötelezés kiadása végett;
- c) bírósághoz fordulás abból a célból, hogy az kötelezze az internetszolgáltatókat a kijelölt online szolgáltatókhoz való hozzáférés blokkolására.¹⁵⁶

150 Online biztonság tervezet 7–11. cím

151 Online biztonság tervezet 56. cím (lásd a címhez fűzött kommentárt is a 109. oldalon)

152 Online biztonság tervezet 49A. cím

153 Online biztonság tervezet 50A. cím (1) bekezdés

154 Online biztonság tervezet 50A. cím (2) bekezdés (a) pont

155 Online biztonság tervezet 53. cím

156 Online biztonság tervezet 54A. cím (5) bekezdés

Nem meglepő módon az Online biztonság tervezetét is érték kritikák a szakemberek részéről. A bírálókat egy része arra mutat rá, hogy a tervezet túlzottan tágran állapítja meg azon szolgáltatások körét, amelyek a leendő jogszabály tárgyi hatálya alá tartoznának. Az Online biztonság tervezetét másrészt ütközhet az uniós szinten formálódó digitális szolgáltatásokról szóló jogszabállyal (*Digital Services Act*), ami felveti azt a kérdést, hogy az ír jogalkotónak nem lenne-e célszerűbb megvárnia a *Digital Services Act* elfogadását.¹⁵⁷ Egy jogvédő szervezet vezetője pedig azt hangoztatta, hogy a káros online tartalom meghatározása rendkívül homályos, és ezzel komolyan sérülhet a szabad véleménynyilvánítás joga.¹⁵⁸

Az Online biztonság tervezetét – ahogyan fentebb utaltunk rá – még egyértelműbben kiterjeszti hatályát a social media platformokra, ami szinte azonnal kiváltotta a Facebook ellenkezését. A cég a dokumentum közzétételét követően jelezte, hogy a jogszabályban kellene lennie egy mentességi (*carve out*) rendelkezésnek, amely mentesíti a „közvetítőket” (*intermediaries*) a platformjukon közzétett tartalom miatti felelősségre vonástól – ellenkező esetben ugyanis a közvetítők olyan tartalom miatt is felelősségre vonhatóak lennének, amely felett nincs ellenőrzésük.¹⁵⁹

3. Az iskolai házirendtől a forródrótig: a megelőzés módjai

Írországban már az 1990-es évek elejétől kiemelt figyelmet fordítottak az iskolai zaklatások megelőzésére és kezelésére. Beszédesebb tény, hogy az oktatási kormányzat már 1993-ban útmutatót tett közzé a jelenség visszaszorítására.¹⁶⁰ 1998-ban 42 Donegal megyei általános iskolában pedig kísérleti jelleggel indítottak egy *antibullying* programot, amely a tanárok, szülők és tanulók bevonásán alapult, és értelemszerűen még „csak” az offline agresszió elleni küzdelemre fókuszált.¹⁶¹ A 2010-es évek elején lefolytatott – fentebb hivatkozott – kutatások nyomán az oktatási kormányzat zaklatás elleni munkacsoportja 2013 elején egy átfogó, 126 oldalas jelentést (a továbbiakban: Jelentés) publikált, amelyben – többek között –

— feltérképezte, hogy milyen elkövetési formák minősülnek zaklatásnak;

¹⁵⁷ Kirk–Farris–Shankar, 2022.

¹⁵⁸ Slattery, 2021. Az Egyesült Királyság hasonló tárgyú törvénytervezetével kapcsolatban ugyanezen dilemmák merültek fel (Coe, 2022.).

¹⁵⁹ Slattery, 2021.

¹⁶⁰ Department for Education, 1993.

¹⁶¹ Farrington–Ttofi, 2009, 49. o.

- felmérte, hogy kik tartoznak a leginkább érintett csoportba (mind elkövetői, mind sértetti oldalon);
- összefoglalta, hogy milyen hatásai lehetnek a zaklatásnak;
- bemutatta a gyermekek percepcióját;
- körvonalazta, hogy mik az iskola feladatai;
- javaslatokat fogalmazott meg a jelenség visszaszorítása érdekében.¹⁶²

Az offline és online zaklatásra egyaránt kiterjedő Jelentés hangsúlyozza, hogy ezt a problémát az iskolák egyedül nem tudják megoldani, és komplex, a szülők, gyermekek, a média és a hatóságok bevonásán alapuló stratégiára van szükség.¹⁶³ Az anyag javasolja, hogy amennyiben az iskolák vonatkozásában van szó zaklatásról, úgy abba bele kell érteni

- a szándékos kiközösítést, a rosszindulatú pletykákat, a kapcsolati zaklatás egyéb formáit;
- a cyberbullyingot;
- a szexuális zaklatást (*sexual bullying*), valamint
- az identitásalapú zaklatást (*identity based bullying*), amely lehet pl. homofób, rasszista stb. célzatú zaklatás.¹⁶⁴

A Jelentés arra is rámutatott, hogy a cyberbullying számos szempontból eltér az offline zaklatási formáktól. Az egyik ilyen sajátossága az, hogy lényegében bárhol és bárhol elkövethető, és az otthon sem nyújt biztonságot az online agresszióval szemben. További különbséget jelent, hogy a gyermekek sérelmére elkövetett cyberbullying – az online kommunikáció sajátosságai miatt – gyakran rejtve marad a szülők elől, ráadásul számos esetben az elkövető kiléte sem derül ki.¹⁶⁵

A Jelentés nyomán az Oktatási Minisztérium hamarosan közreadta az iskolák számára készült antibullying-eljárásrendet (a továbbiakban: Eljárásrend),¹⁶⁶ amely egyes vélemények szerint a problémakör szempontjából az elmúlt 20 év legfontosabb fejleménye volt Írországban.¹⁶⁷ Az Eljárásrend elsődleges célja az, hogy útmutatót adjon az iskolai vezetők számára arra vonatkozóan, hogy miként tudják megakadályozni az iskolai zaklatást, milyen módon tudnak közbelépni, illetve hogyan kezeljék a zaklatás káros

162 Department for Education and Skills, 2013a.

163 Department for Education and Skills, 2013a, 10. o.

164 Department for Education and Skills, 2013a, 28. o.

165 Department for Education and Skills, 2013a, 37–38. o.

166 Department for Education and Skills, 2013b.

167 Foody et al., 2018, 129. o.

következményeit. Az Eljárásrend mindenekelőtt előírja az iskolai vezetőség számára, hogy dolgozzanak ki egy zaklatásellenes házirendet (*anti-bullying policy*).¹⁶⁸ Hangsúlyozandó, hogy a dokumentum egy átfogó meghatározást ad a zaklatásra: olyan egyéni vagy csoportos nemkívánatos negatív verbális, pszichológiai vagy fizikai magatartás, amely egy másik személy vagy személyek ellen irányul, és amely ismétlődő jelleggel bír.¹⁶⁹ Az Eljárásrend kifejezetten leszögezi, hogy a Jelentés koncepciójának megfelelően – ebbe a definícióba a cyberbullying és az identitásalapú zaklatás is beletartozik, majd ad egy hételemű példálózó felsorolást, hogy mely tevékenységek minősülnek zaklatásnak.¹⁷⁰ A fizikai agresszió, a kiközösítés, a gúnyolódás stb. mellett a cyberbullying is megemlítésre kerül, rámutatva, hogy a zaklatás ezen formája infokommunikációs technológiák (mint pl. szöveges üzenetek, közösségi média oldalai, mobiltelefonos applikációk, chatszobák) révén valósul meg, és így bármikor elköveszhető. Az Eljárásrend nagy teret szentel a jó gyakorlatok kialakításának, a legfontosabb tényezőkként a bizalomteljes iskolai légkört, valamint az iskolai vezetés, a tanárok, a tanulók és a szülők együttműködését megjelölve.¹⁷¹

Mintegy három évvel később egy 918 iskolaigazgató bevonásával készült kutatás a bejelentett iskolai zaklatások számát, valamint az intézmények viszonyulását vizsgálta.¹⁷² A felmérés alapján a kutatásban részt vevő iskolák közel 80%-ában félévente legfeljebb kilenc cyberbullyingesetet jelentettek, és 2% azon iskolák aránya, ahol félévente 20-nál is több ilyen incidens történik.¹⁷³ A kutatás vezetői azonban kissé szkeptikusak voltak ezekkel a számokkal kapcsolatban, hiszen a tanulók megkérdezésén alapuló vizsgálatok alapján ennél jóval több zaklatás történik.¹⁷⁴ Ugyanakkor kétségtől pozitív fejleményként értékelhető, hogy a kutatásba bevont iskolák nem kevesebb mint 99,8%-a jelezte, hogy az intézménynek van zaklatásellenes házirendje, és hasonló arányban nyilatkoztak úgy az igazgatók, hogy az iskola személyzete tisztában van vele, milyen lépések szükségesek a zaklatások visszaszorításához, illetve hogy a zaklatások bejelentésének megvan a megfelelő eljárásrendje. Ezzel szemben az iskolák alig több mint felében van olyan megbízott kolléga vagy testület, akinek vagy amelynek kifejezett feladata

168 Department for Education and Skills, 2013b, 5. o. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy már egy 2013-as felmérésből kirajzolódott, hogy a kutatásba bevont 44 iskola mindegyike rendelkezett zaklatásellenes stratégiával, amelyben a többségük a cyberbullyingot is érintette (Corcoran–McGuckin, 2014).

169 Department for Education and Skills, 2013b, 5. o.

170 Department for Education and Skills, 2013b, 9–10. o.

171 Department for Education and Skills, 2013b, 21–35. o.

172 Foody et al., 2018. Megjegyzendő, hogy a kutatók az összes, 4028 iskola igazgatóját megkeresték a kérdőívekkel, de csak 23%-os volt a visszaküldési arány (130. o.).

173 Foody et al., 2018, 131. o.

174 Foody et al., 2018, 134. o.

a zaklatási ügyek kivizsgálása és visszaszorítása.¹⁷⁵ A kutatás vezetői hangsúlyozták, hogy további vizsgálatok szükségesek a zaklatásellenes házirendek tartalmának hatékonyságának feltárásához, valamint jelezték, hogy a zaklatás elszenvedőivel elsősorban szakembereknek kellene foglalkoznia, ugyanis a tanárok csak korlátozottan alkalmasak az ilyen feladatokra.¹⁷⁶

Az iskolára fókuszáló megelőzési törekvések mellett figyelemre méltóak a tudatosító-edukatív programok is. Ezek közül kiemelkedik az Internetbiztonság-tudatosság Központ (*Internet Safety Awareness Centre*) oldala,¹⁷⁷ amely a gyermekek, a szülők és a tanárok számára kínál oktatóanyagokat és tanácsokat az interneten leselkedő veszélyek elhárítására, beleértve a cyberbullyingot is.¹⁷⁸ A honlapot áttekintve megállapítható, hogy az elmúlt években számos innovatív kezdeményezés született a tudatos internethasználat és az online térben elkövetett zaklatás visszaszorítása érdekében. Néhány példa a kezdeményezések és a projektek közül:

- a) 2013-ban több száz Limerick megyei középiskolás bevonásával zajlott le kísérlet, amelyben a tanulók online zaklatási szituációkat játszottak el, majd közösen értékelték a látottakat;¹⁷⁹
- b) a Cyberpszichológiai Kutatóközpont (*CyberPsychology Research Centre*) 2014-ben hívta életre a CyberHaver (*Cyber Pal*) kezdeményezést, amely a legkisebbek számára ad tanácsokat a cyberbullyinghelyzetek kezelésére;¹⁸⁰
- c) 2015-ben ingyenes online oktatási anyag és kézikönyv készült a tanárok részére, amelyben az oktatók képet kaptak arról, hogy miként érdemes iskolai keretek között foglalkozni a cyberbullying jelenségével;¹⁸¹
- d) 2018-ban jelentették be a *Webwise Youth Panel* felállítását, olyan tinédzserek jelentkezését várva, akik megosztanák a cyberbullying visszaszorításával kapcsolatos ötleteiket, és országos szinten is promotálnák a zaklatásmentes online élethez való jogot;¹⁸²
- e) szintén 2018-ban hirdették meg a *Best Anti-Cyberbullying Campaign* pályázatot, amelyre iskolák és ifjúsági szervezetek jelentkezhetnek.¹⁸³

175 Foody et al., 2018, 132–133. o.

176 Foody et al., 2018, 135. o.

177 <https://www.webwise.ie/>

178 <https://www.webwise.ie/parents/cyberbullying-a-guide-2/>

179 <https://www.webwise.ie/news/cyberbullying-awareness-event-2/>

180 <https://www.webwise.ie/teachers/new-cyber-pals-initiative-to-mark-sid2014-2/>

181 <https://www.webwise.ie/teachers/myselfie-and-the-wider-world-is-launched/>

182 <https://www.webwise.ie/trending/join-the-webwise-youth-panel/>

183 <https://www.webwise.ie/uncategorized/best-anti-cyberbullying-campaign/>

f) 2020-ban átfogó útmutató jelent meg a cyberbullying sértettjeinek segítésére és támogatására; az anyagból kitűnik, hogy milyen módon lehet támogatást nyújtani az online zaklatás áldozatainak.¹⁸⁴

Az *Internet Safety Awareness Centre* oldala mellett ki kell még emelni, hogy a zaklatás jelenségével külön kutatóintézet is foglalkozik Írországban. A dublini egyetem keretében működő *Anti-Bullying Centre*¹⁸⁵ multidiszciplináris módon kutatja a zaklatás formáit és az online biztonság kérdéseit, számos projektet, képzési programot és tudományos publikációt szentelve a problémakörnek.

Végezetül meg kell említeni a különböző inzultusok bejelentésére szolgáló felületeket is. Kimondottan a gyermekeket és a fiatalkorúakat célozza a *Childline* oldal, amely a legkülönbözőbb problémás helyzetekre ad tanácsot a nem kívánt terhességtől kezdve a cyberbullyingon át a párkapcsolati erőszakig.¹⁸⁶ A bejelentés online és telefonon is megtehető. A másik fontos felület a *Hotline* nevű oldal;¹⁸⁷ az 1999 óta működő honlapon az illegális online tartalmakat lehet bejelenteni, beleértve az intim képekkel való visszaéléseket is.¹⁸⁸ Megjegyzendő továbbá, hogy a rendőrségnek is van külön információs oldala a cyberbullying-jellegű visszaélések kezelésére.¹⁸⁹

4. Összegzés

Amint a fejezet rávilágított, Írországban mind a gyűlöletbeszédre (újabb kifejezéssel: gyűlölet-bűncselekményekre), mind pedig az online térben elkövetett zaklatásra vonatkozó szabályozás jelentős változásokon megy át napjainkban, hiszen alig egy éve lépett hatályba a zaklatásról, sérelmes kommunikációról és a kapcsolódó bűncselekményekről szóló törvény; két további törvénytervezet – a gyűlölet-bűncselekményekről, illetve az online biztonságról szóló – pedig már a parlament előtt van. A fentiekből az is kitűnt, hogy a jogalkotó csak több éven át tartó társadalmi konzultáció után kezdte meg a jogszabályok tárgyalását, elegendő időt biztosítva ezzel a különböző szakmai és civil szervezetek véleményének megismerésére.

184 <https://www.webwise.ie/news/youth/be-an-upstander-not-a-bystander/>

185 <https://antibullyingcentre.ie/about-us/>

186 <https://www.childline.ie/>

187 <https://www.hotline.ie/>

188 <https://www.childline.ie/>

189 <https://www.garda.ie/en/crime-prevention/online-harassment.pdf>

Ami a gyűlöletbeszéd szabályozásának reformját illeti, láttuk, hogy az 1989-es törvényt a 2000-es évektől többirányú kritika érte, rámutatva egyrészt arra, hogy a Gybcstv. alaptényállása túlzottan magasra teszi a léceket a bizonyítás során, másrészt pedig egyes tényállási elemek nem kellően pontosak. A törvény alapján kimondottan kevés elmarasztaló ítéletet hoztak, ami a kritikusok szerint a jogszabály alkalmatlanságát és elavultságát bizonyítja. A 2021-es tervezet új megközelítési módot tükröz, hiszen inkluzívabbá válik az alaptényállás (bűnösség attól függetlenül is megállapítható, hogy a bűncselekmény tárgyát képező kommunikáció „eredményes” volt-e a gyűlöletszításban); az előítéletből történő elkövetés egyfajta minősítő körülményként kerül értékelésre, ráadásul a büntetési tételek is emelkednek.

A cyberbullying kapcsán rávilágítottunk, hogy az ilyen jellegű bűncselekményeket korábban a Szbcstv. zaklatásra vonatkozó tényállása alapján szankcionálták, azonban a 2010-es évektől egyre inkább világossá vált, hogy a Szbcstv. alkalmatlan az újfajta, az online térben elkövetett, zaklató jellegű, az áldozatoknak jelentős sérelmet okozó cselekmények visszaszorítására. A 2021-ben hatályba lépett, zaklatásról, sérelmes kommunikációról és a kapcsolódó bűncselekményekről szóló törvény kimondottan az online térben elkövetett egyes jogellenes, zaklató cselekmények szankcionálása érdekében jött létre. Fentebb utaltunk rá, hogy az írói jogirodalomban nagy hangsúlyt helyeztek a kép-alapú szexuális visszaélések büntethetőségére. Az új Zaklatástv. kimondottan újszerű abból a szempontból, hogy részletesen kidolgozott tényállások révén igyekszik szankcionálni az intim kép terjesztését, közzétételét, illetve a terjesztéssel vagy közzététellel való fenyegetést. A törvény ezen felül külön tényállást szentel a fenyegetéssel, illetve a durván sértő kommunikációval elkövetett bűncselekményeknek. Hangsúlyozandó, hogy ezen utóbbi tényállás megfogalmazásából az következik, hogy a más *személyről* és a más *személynek* szóló közlés is büntethető, pönalizálva ezzel azokat a gyalázkodásokat is, amelyek a sértett „háta mögött” történnek. Bár a Zaklatástv.-t a szakemberek egyértelműen előremutató fejleménynek tekintik, a kritikák ezúttal sem maradtak el.

Az online biztonságról és a médiaszabályozásról szóló törvénytervezet szintén mérföldkőnek tekinthető. A leendő jogszabály alapvető célja a káros online tartalmak visszaszorítása, azonban a tervezet erősen megosztó, és egyes vélemények alapján a túlzottan homályos megfogalmazása miatt komoly csapást jelent a véleménynyilvánítás szabadságára.

Amint a gyermekek sérelmére elkövetett cyberbullying-jellegű cselekmények kapcsán bemutattuk, Írországban már az 1990-es évek elejétől kiemelt figyelmet fordítottak az iskolai zaklatások megelőzésére és kezelésére. Az oktatási kormányzat vezetésével, de a szakmai szervezetek érdemi bevonásával is számos jelentős eredményt sikerült elérni (mint pl. a minden iskola számára kötelezően kidolgozandó antibullying-eljárásrend),

azonban a legújabb kutatások alapján bőven akad még tennivalója az iskoláknak. Azt is láttuk, hogy a jogi eszközök mellett figyelemre méltóan sok tudatosító-educatív program, projekt, kezdeményezés stb. igyekszik elősegíteni a cyberbullyinggal kapcsolatos attitűdök átformálását, visszaszorítva ezzel a fiatalok ezreinek életét megkeserítő, a szülők számára gyakran „láthatatlan” zaklató tevékenységeket.

Irodalomjegyzék

- BOWIE, E. (2020) 'Image-Based Sexual Offences and Irish Law: Does the Harassment, Harmful Communications and Related Offences Bill 2017 Provide Adequate Legal Protection for Victims?', *Trinity Women's Review*, 4(1), 140–155. o.
- BROWNE, H. (2019) *A Rare Conviction for Cyberbullying Shows It Can Be Done* [Online]. Elérhető: <https://dublinquirer.com/2019/04/24/harry-a-rare-conviction-for-cyberbullying-shows-it-can-be-done> (Letöltve: 2022. május 20.)
- CALLAGHAN, M., COLETTE, K., MOLCHO, M. (2015) 'Exploring traditional and cyberbullying among Irish adolescents', 60(2), 199–206. o.
- COE, P. (2022) 'The Draft Online Safety Bill and the regulation of hate speech: have we opened Pandora's box?', *Journal of Media Law*, 14(1), 50–75. o.
- CORCORAN, L., CONNOLLY, I., O'MOORE, M. (2012) 'Cyberbullying in Irish schools: an investigation of personality and self-concept', *The Irish Journal of Psychology*, 33(4), 153–165. o.
- CORCORAN, L., MCGUCKIN, C. (2014) 'Addressing bullying problems in Irish schools and in cyberspace: a challenge for school management', *Educational Research*, 56(1), 48–64. o.
- COTTER, P., MCGILLOWAY, S. (2011) 'Living in an 'electronic age': Cyberbullying among Irish adolescents', *The Irish Journal of Education*, 39(1), 44–56. o.
- COWHEY, D. (2006) 'Racist Hate Speech Law in Ireland: the Need for Reform', *Cork Online Law Review*, Edition V, 34–45. o.
- DALY, C. (2021) *Cyberbullying Law Update* [Online]. Elérhető: <https://www.ckt.ie/news/cyberbullying-law-update-2021/> (Letöltve: 2022. május 26.)
- Department for Education (1993) *Guidelines Countering Bullying Behaviour in Primary and Post-Primary Schools* [Online]. Elérhető: https://ppds.pdst.ie/images/stories/Guidelines/countering_bullying_behaviour_guidelines.pdf (Letöltve: 2022. május 24.)
- Department for Education and Skills (2013a) *Plan On Bullying: Report of the Anti-Bullying Working Group to the Minister for Education and Skills* [Online]. Elérhető: <https://assets.gov.ie/24758/0966ef74d92c4af3b50d64d286ce67do.pdf> (Letöltve: 2022. május 24.)
- Department for Education and Skills (2013b) *Anti-bullying procedures for primary and post primary schools* [Online]. Elérhető: <https://assets.gov.ie/24429/3b6f3db2de154ebaa1f69a0856c97c8e.pdf> (Letöltve: 2022. május 24.)
- Department of Justice (2021) *Tough sentences for hate crimes under new Bill from Minister McEntee* [Online]. Elérhető: <https://www.gov.ie/en/>

- press-release/48cb5-tough-sentences-for-hate-crimes-under-new-bill-from-minister-mcentee/ (Letöltve: 2022. április 25.)
- Department of Justice and Equality (2019) *Review of the Prohibition of Incitement to Hatred Act 1989. Public Consultation*. [Online] Elérhető: <https://tinyurl.com/53wzy6m6> (Letöltve: 2022. április 25.)
- Dublin Rape Crisis Centre (2021) *Overview of Harassment, Harmful Communications & Related Offences Act 2020* [Online]. Elérhető: <https://www.drcc.ie/assets/files/pdf/161360258765342121.pdf> (Letöltve: 2022. május 17.)
- FARMER, I. (2002) *Insights into the OSMR Bill Part 3: Introduction to the Current Legal and Regulatory Framework* [Online]. Elérhető: https://data.oireachtas.ie/ie/oireachtas/libraryResearch/2022/2022-02-22_1-rs-note-insights-into-the-osmr-bill-part-3-introduction-to-the-current-legal-and-regulatory-framework_en.pdf (Letöltve: 2022. május 27.)
- FARRINGTON, D. P., TTOFI, M. M. (2009) 'School-Based Programs to Reduce Bullying and Victimization', *Campbell Systematic Reviews*, 5(1), 1–148. o.
- FOODY, M., SAMARA, M., O'HIGGINS NORMAN, J. (2017) 'Bullying and cyberbullying studies in the school-aged population on the island of Ireland: A meta-analysis', *British Journal of Educational Psychology*, 87(4), 535–557. o.
- FOODY, M., MURPHY, H., DOWNES, P., O'HIGGINS NORMAN, J. (2018) 'Anti-bullying procedures for schools in Ireland: principals' responses and perceptions', *Pastoral Care in Education*, 36(2), 126–140. o.
- GAFFNEY, H., FARRINGTON, D. P. (2018) 'Cyberbullying in the United Kingdom and Ireland' in Baldry, A. C., Blaya, C., Farrington, D. P. (szerk.) *International Perspectives on Cyberbullying: Prevalence, Risk Factors and Interventions*. 1. kiadás. Cham: Palgrave Macmillan
- GALLAGHER, C. (2020) *Facebook seeks exemption from Government's proposed hate speech laws. Technology companies worried about 'onerous obligations'* [Online]. Elérhető: <https://www.irishtimes.com/news/crime-and-law/facebook-seeks-exemption-from-government-s-proposed-hate-speech-laws-1.4442302> (Letöltve: 2022. május 27.)
- Government of Ireland (2004) *First National Report by Ireland (United Nations International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination) Dublin* [Online]. Elérhető: <https://www.justice.ie/en/JELR/1st+National+Report+Elim+of+Racism.pdf/Files/1st+National+Report+Elim+of+Racism.pdf> (Letöltve: 2022. április 24.)
- HOWLETT, E. (2002a) *Insights into the OSMR Bill. Part 1: Introduction and Background* [Online]. Elérhető: https://data.oireachtas.ie/ie/oireachtas/libraryResearch/2022/2022-02-22_1-rs-note-insights-into-the-osmr-bill-part-1-introduction-and-background_en.pdf (Letöltve: 2022. május 27.)

- HOWLETT, E. (2002b) Insights into the OSMR Bill. Part 2: Societal context resource guide – empirical data on online usage. [Online]. Elérhető: https://data.oireachtas.ie/ie/oireachtas/libraryResearch/2022/2022-02-22_l-rs-note-insights-into-the-osmr-bill-part-2-societal-context-resource-guide_en.pdf (Letöltve: 2022. május 27.)
- Irish Human Rights and Equality Commission (2022) *Submission on the General Scheme of the Criminal Justice (Hate Crime) Bill* [Online]. Elérhető: <https://www.ihrec.ie/app/uploads/2022/03/Submission-on-the-General-Scheme-of-the-Criminal-Justice-Hate-Crime-Bill.pdf> (Letöltve: 2022. május 27.)
- KEOGH, C. (2000) ‘The Prohibition of Incitement to Hatred Act 1989 – A paper tiger?’, *Bar Review*, 6(3), 178–181. o.
- KIRK, N., FARRIS, E., SHANKAR, K. (2022) *Ireland’s Online Safety and Media Regulation Bill: Too Little, Too Soon?* [Online]. Elérhető: <https://digitalpolicy.ie/explainer-irelandsonline-safety-and-media-regulation-bill/> (Letöltve: 2022. május 27.)
- Law Reform Commission (2016) *Report on Harmful Communications and Digital Safety* [Online]. Elérhető: <https://publications.lawreform.ie/Portal/External/en-GB/RecordView/Index/37669> (Letöltve: 2022. április 30.)
- Law Society of Ireland (2020) Submission on the Review of the Prohibition of Incitement to Hatred Act 1989 [Online]. Elérhető: <https://www.lawsociety.ie/globalassets/documents/submissions/submission-prohibition-incitement-to-hatred-act-1989.pdf> (Letöltve: 2022. április 30.)
- LYNCH, C. (2015) ‘Examining the existing Irish criminal legal responses to cyberbullying’, *Irish Criminal Law Journal*, 25(1), 13–23. o.
- MCGLYNN, C., RACKLEY, E. (2017a) ‘Image-Based Sexual Abuse’, *Oxford Journal of Legal Studies*, 37(3), 534–561. o.
- MCGLYNN, C., RACKLEY, E. (2017b) ‘More than ‘Revenge Porn’: image-based sexual abuse and the reform of Irish law’, *Irish Probation Journal*, 14(1), 38–51. o.
- MCGLYNN, C., RACKLEY, E., HOUGHTON, R. (2017) ‘Beyond ‘Revenge Porn’: The Continuum of Image Based Sexual Abuse’, *Feminist Legal Studies*, 25(1), 25–46. o.
- National Advisory Council for Online Safety (2021) *Report of a National Survey of Children, their Parents and Adults regarding Online Safety 2021* [Online]. Elérhető: <https://assets.gov.ie/204409/b9ab5dbd-8fdc-4f97-abfc-a88afb2f6e6f.pdf> (Letöltve: 2022. május 24.)
- National Anti-Bullying Research and Resource Centre (2021) *KiDiCoTi: Kids’ Digital Lives in Covid-19 Times: A Study on Digital Practices. Safety and Wellbeing. Key findings from Ireland* [Online]. Elérhető: https://antibullyingcentre.b-cdn.net/wp-content/uploads/2021/12/Short-report_Covid_for-media_TM_with-Author-names-1-2.pdf (Letöltve: 2022. május 25.)

- O’HIGGINS NORMAN, J., O’MOORE, M., MCGUIRE, L. (2016) *Cyberbullying in Ireland: A survey of parents internet usage and knowledge*. Dublin: ABC, National Anti-bullying research and resource centre
- O’MOORE, M. (2012) ‘Cyber-bullying: the situation in Ireland’, *Pastoral Care in Education*, 30(3), 209–223. o.
- PURDY, N., MCGUCKIN, C. (2015) ‘Cyberbullying, schools and the law: a comparative study in Northern Ireland and the Republic of Ireland’, *Educational Research*, 57(4), 420–436. o.
- RYAN, F. (2013) ‘Hate speech’, in O’Sullivan, O. (szerk.) *Equality and Identity: Transgender and Intersex Experience in Ireland*. 1. kiadás. Dublin: Transgender Equality Network Ireland
- SCHWEPPE, J., HAYNES, A., CARR, J. (2014) *A life free from fear: legislating for hate crime in Ireland: An NGO perspective*. 1. kiadás. Limerick: University of Limerick
- SCHWEPPE, J., WALSH, D. (2008) *Combating Racism and Xenophobia through the Criminal Law*. 1. kiadás. Limerick: University of Limerick
- SJURSØ, I., FANDREM, H., ROLAND, E. (2020) “All the Time, Every Day, 24/7”: A Qualitative Perspective on Symptoms of Post-traumatic Stress in Long-Term Cases of Traditional and Cyber Victimizations in Norway and Ireland’, *International Journal of Bullying Prevention*, 2(2), 139–148. o.
- SLATTERY, L (2021) *State going ‘too far, too fast’ with online safety legislation. Irish Council for Civil Liberties says media Bill will restrict speech not currently illegal* [Online]. Elérhető: <https://www.irishtimes.com/business/media-and-marketing/state-going-too-far-too-fast-with-online-safety-legislation-1.4576007> (Letöltve: 2022. április 29.)
- TAYLOR, S. (2011) *Responding to Racist Incidents and Racist Crimes in Ireland. An Issues Paper for the Equality Authority*. Maynooth: National University of Ireland [Online] Elérhető: https://www.ihrec.ie/app/uploads/download/doc/responding_to_racist_incidents_and_racist_crimes_in_ireland.doc (Letöltve: 2022. április 25.)